

Silja Nevanen

”OLET PIENI SUOJELUSENKELINI”
Vastaanottajan representaatiot sota-ajan kirjeissä

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Silja Nevanen: "Olet pieni suojelusenkelini": Vastaanottajan representaatiot sota-ajan kirjeissä.

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Kielten tutkinto-ohjelma

Suomen kielen opintosuunta

Marraskuu 2023

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, miten sota-ajan kirjeen kirjoittaja Tauno representoi eli kuvaa kirjeen vastaanottajaa Allia jatkosodan aikana. Representaatioiden lisäksi tarkastelun kohteena ovat eri kontekstien vaikutukset representaatioiden laatuun. Näin ollen tutkimuskysymykset ovat seuraavanlaiset: 1) Mitä representaatioita Tauno muodostaa Allista ja naiseudesta? 2) Miten uskonnollisuus ilmenee representaatioissa? 3) Miten suhteen syventyminen ajan myötä on yhteydessä representaatioihin?

Tutkimusaineisto on peräisin yksityisestä kokoelmasta, ja se käsittää yhteensä 64 kirjettä samalta kirjoittajalta, joten kyseessä on tapaustutkimus. Kirjeet sijoittuvat jatkosodan viimeiselle vuodelle, jonka aikana Tauno ja Alli tutustuvat, seurustelevat ja menevät naimisiin.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu aiemmin tehdystä sota-ajan kirjeiden tutkimuksesta sekä M.A.K. Hallidayn systeemifunktionaalista kieliteoriasta. Representaatioita tutkittaessa kiinnitetään huomiota erityisesti leksikaalisiin valintoihin. Tutkimusmenetelmän perustana toimii laadullinen sisällönanalyysi. Aineistossa esiintyvät representaatiot on luokiteltu yksilö- ja tyyppitasoisiin representaatioihin riippuen siitä, kuvaavatko ne suoraan Allia vai naiseutta yleisellä tasolla.

Tutkimustulokset osoittavat, että representaatiot ovat monipuolisia leksikaalisuudeltaan, mutta antavat korostetun myönteisen kuvan representoitavasta, ja näin ollen kuva jää suhteellisen yksipuoliseksi. Taunon uskonnollisuus näkyy representaatioiden sanavalinnoissa, kuten *Jumalan lahja* ja *suojelusenkeli*. Laajemmalla tasolla uskonnollisuus heijastuu Taunon ja Allin yhteisiin käsityksiin siveellisyydestä, sukupuolirooleista ja avioliittokäsityksistä, joista monet tutkimuksen representaatiot kumpuavat. Suhteen syventymisen vaikutukset näkyvät, kun representaatioita vertaa ennen ja jälkeen avioliiton. Ennen naimisiinmenoa representaatiot heijastavat Taunon epävarmuuksia, sillä hän vertaa omaa huonouttaan Allin paremmuuteen sekä kohottaa Allin ihmisenä muiden yläpuolelle. Naimisiin menon jälkeen representaatiot siirtyvät enemmän tyyppitasolle kuvaamaan sukupuolirooleja erityisesti avioliitossa.

Tutkimus tarjoaa tietoa representaation merkityksestä, kun suhdetta luodaan ja ylläpidetään kirjeiden välityksellä. Sota-aikana yhteydenpito on ollut pääosin kirjeiden varassa, mutta myös uusia suhteita on pystytty muodostamaan ja syventämään kirjeiden avulla. Representaatiot ovat kirjeissä toimineet tapana imarrella kiinnostuksen kohdetta sekä viestittää samalla odotuksia toisesta osapuolesta suhteessa omiin ihanteisiin.

Avainsanat: sota-ajan kirjeet, kirjetutkimus, representaatio, systeemifunktionaalinen kieliteoria, naiseus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 Johdanto	4
2 Sota-ajan kirjeet tutkimuskohteena	6
2.1 Kirjekulttuuri.....	6
2.2 Sota-ajan kirje tekstilajina.....	7
2.3 Kirjetutkimuksen etiikka.....	10
2.4 Aikaisempi tutkimus.....	12
3 Teoreettinen viitekehys	14
3.1 Systemis-funktionaalinen kieliteoria.....	14
3.2 Representaatio.....	16
3.3 Uskonto, sukupuoli ja seksuaalisuus.....	19
4 Aineisto ja menetelmä	21
4.1 Tutkimusaineisto.....	21
4.2 Taunon ja Allin kirjeenvaihdon aikajana.....	22
4.3 Tutkimusmenetelmä.....	24
5 Yksilön representaatiot	26
5.1 Siveellisyys.....	26
5.2 Uskonnollisuus.....	29
5.3 Vertailu Alliin.....	33
5.4 Huolehtiminen.....	37
6 Naiseuden representaatiot	43
6.1 Naiseus.....	43
6.2 Avioliitto.....	46
6.3 Omistaminen.....	52
7 Pohdinta	56
7.1 Aineistossa esiintyvät representaatiot.....	56
7.2 Uskonnollisuuden vaikutukset representaatioihin.....	57
7.3 Suhteen syventymisen vaikutukset representaatioihin.....	58
8 Päätäntä	61
Lähteet	63

1 JOHDANTO

Sota-ajan kirjeenvaihto on mahdollistanut vuorovaikutuksen sota- ja kotirintaman välillä, kun perheet, ystävät ja yhteisöt eivät ole voineet keskustella kasvotusten. Kirjeenvaihto on ollut ainoa tapa pitää säännöllisesti yhteyttä, joten kenttäpostin kautta talvi- ja jatkosodan aikana kulki yhteensä lähes miljardi lähetystä. (Taskinen 2015: 13.) Nykypäivänä kirjeet tarjoavat mahdollisuuden tutustua sotaan yksilön perspektiivistä, ja tämä inhimillinen näkökulma on vetänytkin lukijoita puoleensa (mts.12). Vaikka kirjeet ovat olleet yksityisille ihmisille pitkään merkittäviä, tieteellisen tutkimuksen saralla ne ovat alkaneet kiinnostamaan vasta viime vuosina (Tikka, Taskinen & Nevala-Nurmi 2015: 7).

Henkilökohtainen kiinnostukseni kirjetutkimusta kohtaan heräsi vuonna 2022 keväällä Liisa Mustanojan kurssilla *Sota-ajan kirjeiden lingvistinen tutkimus*, jonka aikana päädyin sattuman kautta tutkimusaineistoni pariin. Lähdin kyseisellä kurssilla selvittämään, onko isoisovanhempieni välistä kirjeenvaihtoa säilynyt jatkosodan ajalta. Onnekseni isoisoisäni Taunon isoisoäidilleni Allille rintamalta lähettämistä kirjeistä oli säästynyt suurin osa, joten lähdin kurssilla tutkimaan näitä kirjeitä, jotka sijoittuvat käytännössä jatkosodan viimeiselle vuodelle 1944. Kävin sukulaiseni luona kuvaamassa kirjeet, ja kuvien perusteella litteroin kurssilla noin kymmenen kirjettä tutkittavaksi. Tein silloin pienen tutkimuksen Taunon itsensä vähätteleminen diskurssista. Halusin kuitenkin jatkaa kirjeiden tutkimista, joten päätin, että tulen tekemään pro gradu -tutkielmani näistä kirjeistä. Loppujen lopuksi näistä kirjeistä tuli minulle tutkimusaineiston lisäksi henkilökohtainen aarre sekä mahdollisuus tutustua isoisovanhempiini.

Kun aloin tutkimaan kirjeitä kattavammin tätä tukielmää varten, huomasin Taunon kuvaavan kirjeissä paljon sitä, millainen Alli on yksilönä sekä verrattuna muihin naisiin. Erityisen mielenkiintoista oli huomata, kuinka kattava kuvaus kirjeitä lukiessa Allista muodostui ilman Allin omia kirjeitä, vaikka kuvaus onkin yksipuolinen. Kirjeissä oli myös mielenkiintoinen tilannekonteksti, sillä sota-aikana kirjeiden avulla ei pidetty yhteyttä pelkästään perheeseen ja tuttuihin, vaan niiden avulla luotiin myös uusia suhteita. Nuoret miehet käyttivät kirjeitä mahdollisuutena seurustella naisen kanssa, ja kirjeitä lähetettiinkin tutuille tytöille. (Taskinen 2015: 17.) Tämä oli myös lähtökohtana Taunon ja Allin välisessä kirjeenvaihdossa, sillä se alkoi Taunon lähettämästä kirjeestä tutulle tytölle eli Allille, josta

tuli kirjeenvaihdon aikana hänen vaimonsa. Samoin heidän molempien uskonnollinen vakaumuksensa oli usein keskustelunaiheena kirjeissä, joten aloin pohtia, miten suhteen syventyminen ajan kuluessa ja uskonnollisuus vaikuttavat siihen, miten Tauno kuvaa Allia kirjeissä.

Tutkimukseni tavoitteena onkin selvittää, miten Tauno representoi eli kuvaa Allia kirjeiden välityksellä. Representaatioiden lisäksi kiinnitän huomiota kontekstin vaikutukseen representaatioissa. Tarkastelen Taunon ja Allin uskonnollisuuden ilmenemistä kirjeiden representaatioissa sekä sitä, vaikuttaako suhteen kehittyminen ja syventyminen ajan myötä representaatioihin vai pysyvätkö ne samantlaisina. Tutkimukseni rakentuu näin ollen seuraavista kysymyksistä:

1. Mitä representaatioita Tauno muodostaa Allista ja naiseudesta?
2. Miten uskonnollisuus ilmenee representaatioissa?
3. Miten suhteen syventyminen ajan myötä on yhteydessä representaatioihin?

Representaatioita tutkiessa kiinnitän huomiota erityisesti leksikaalisiin valintoihin. Kielen luonteeseen kuuluvat sen tarjoamat monipuoliset variaatioiden mahdollisuudet, sillä kieli antaa käyttäjälleen tilaisuuden valita laajojen sanojen, sävyjen ja rakenteiden joukosta juuri omaan käyttötarkoitukseensa sopivat ilmaukset. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 94.) Pelkästään erilaisia leksikaalisia valintoja hyödyntämällä kielenkäyttäjän on mahdollista tehdä merkittäviä valintoja. Kuitenkin yksi näitä kielenkäytön valintoja säätelevä tekijä on konteksti, sillä kielenkäyttö voidaan käsittää sosiaalisesti toiminnaksi. (mts.95.) Tämän vuoksi hyödynnän representaatioiden tarkastelussa Hallidayn systeemifunktionaalista kieliteoriaa. Oleellisin näkemys teoriassa on se, että kielellä on useita samanaikaisesti toimivia tehtäviä ja järjestelmänä kieli tarjoaa lukuisia valinnan mahdollisuuksia, joilla voi luoda erilaisia merkityksiä tilannesidonnaisesti (mts.96).

2 SOTA-AJAN KIRJEET TUTKIMUSKOHTENA

Tämän luvun tarkoituksena on taustoittaa sota-ajan kirjeitä tutkimuskohteena erityisesti kontekstin näkökulmasta. Aloitan taustoituksen luvussa 2.1 Suomen jatkosodan aikaisesta kirjekulttuurista, johon liittyi merkittävästi kenttäpostin toiminta ja sensuuri. Luvussa 2.2 käsittelen sota-ajan kirjeitä tekstilajin näkökulmasta. Taustoituksen jälkeen siirryn käsittelemään kirjetutkimuksen etiikkaa luvussa 2.3. Lopuksi luvussa 2.4 esittelen sota-ajan kirjeiden aikaisempaa tutkimusta.

2.1 Kirjekulttuuri

Sotavuosien aikana kirjeiden kirjoittaminen vilkastui, sillä sota ajoi perheenjäseniä kauas toisistaan ja ainoa tapa pitää yhteyttä säännöllisesti oli kirjeenvaihto (Taskinen 2015: 13). Pelkästään jatkosodan aikana kenttäposti kuljetti kirjeitä ja paketteja ainakin 850 miljoonaa kappaletta kodin ja rintaman välillä – ellei jopa enemmänkin. Jotta tämä valtava määrä postia pystyttiin lähettämään, tavallisen postin rinnalle täytyi perustaa toinen organisaatio, jota kutsuttiin kenttäpostiksi. Sodanaikaista postin kulkemista pystyttiin pitämään suhteellisen varmana, sillä talvisodassa kenttäpostin kulkemiseen kesti noin 5–6 päivää ja jatkosodassa se kulki vielä nopeammin. (Metsberg 2015: 30.)

Suomessa sota-aika lisäsi merkittävästi kirjeiden kirjoittamista, ja kynään tartuttiin kirjoitustaidosta riippumatta. Suurin osa sotilaista oli hyviä kirjoittajia, sillä kirjoitustaito oli kehittynyt Suomessa kansakoulujärjestelmän myötä. Kuitenkin luontevinta kirjoittaminen vaikutti olleen nuorille miehille, jotka olivat kerenneet käydä kouluja kauemmin kuin vanhempi sukupolvi, joille kirjoittaminen tuotti enemmän vaikeuksia. Heiltä puuttui kirjoittamisen perustaitoja, joten kirjeissä oli nähtävillä yhdysana- ja välimerkkivirheitä, mutta useimmiten haasteet olivat syvemmillä kirjoittamisessa. (Taskinen 2015: 15.)

Sodanaikaisen kenttäpostijärjestelmän yhteydessä toimi sensuuri- ja tarkkailuorganisaatio, joka valvoi lähetyksiä pistokokeiden avulla talvi- ja jatkosodan aikana. Tarkoituksena oli estää salaisten tietojen päätyminen vihollisten käsiin sekä havaita vakoiluun liittyvä toiminta, mutta myös seurata sotilaiden mielialoja ja taistelutahtoa. Kirjeiden kohdalla tämä tarkoitti sitä, että kielletyt aiheet oli su-tattu tai leikattu pois, mutta tarvittaessa kirjeen ei annettu lähteä vastaanottajalleen ollenkaan. (Mus-

tanoja 2017: 12.) Kenttäpostin ohella myös siviilipostia tarkastettiin, mutta huomattavasti rajoitetummin, sillä siviilipostin tarkistukset kohdistuivat vain Suomen ja ulkomaiden väliseen postiliikenteeseen (Metsberg 2015: 33).

Kenttäpostia tarkistaessa pyrittiin erityisesti siihen, ettei kirjeissä olisi tietoa joukkojen oleskelu- ja sijaintipaikoista tai ettei niissä mainittaisi muita sotilasarvoja kuin sotamies. Vuoden 1941 joulukuuhun mennessä kenttäpostin kirjeistä oli tehty yhteensä noin 19 000 poistoa. Niistä enemmän kuin kaksi kolmasosaa koski sijaintipaikkoja, joiden paljastamisen katsottiin olevan luvattoman yleistä. Sensuurin vaikutukset ovat nähtävillä myös tämän tutkimuksen aineiston esimerkissä (1), kun tarkempia sijaintitietoja ei ole ollut lupaa kertoa.

- (1) Olemme me vähän siellä päin, missä luulet meidän olevankin. Aivan tarkkaa paikkaa ei ole lupaa sanoa. (Tauno 11.7.1944)

Tarkastustoiminnassa pyrittiin löytämään myös erikoisemmat sensuurin kiertoyritykset, kuten sala-
kirjoitukset, joiden tunnistamiseen tarkastajia oli perehdytetty. Kirjeisiin tehtiin tarvittaessa kemiallisia tarkastuksia, joiden avulla salamusteella kirjoitetut tekstit saatiin esiin, mutta niiden avulla myös pystyttiin etsimään erilaisia myrkkijä ja räjähteitä. (Metsberg 2015: 39–40.)

Sensuurilla oli vaikutusta sota-aikana lähetettyjen kirjeiden sisältöön säätelyn ja rajoitusten vuoksi, mutta on vaikeaa vetää raja sensuurin ja itsesensuurin välille (Metsberg 2015: 40). Sota-ajan kirjeet kuvasivat sotaa hyvin arkisesta näkökulmasta, eivätkä ne aina paljastaneet todellisia kokemuksia sodasta. Syy todellisista kokemuksista vaikenemiseen oli osittain sensuuri, mutta myös kotiväen hermoja pyrittiin suojelemaan sotilaan omasta halusta. (Hagelstam & Taskinen 2015: 44.) Tämä on todennäköisesti vaikuttanut omankin tutkimuksen kirjeiden keskustelunaiheisiin, sillä sodasta ei kirjeissä keskusteltu kuin hyvin arkisella tasolla.

2.2 Sota-ajan kirje tekstilajina

Tekstilajilla tarkoitetaan yleistystä, joka syntyy toisiaan muistuttavien tekstien esiintymien pohjalta (Shore 2012b: 160). Genret muodostuvat kielellisen ja sosiaalisen toiminnan yhtäläisyyksistä, joilla on vakiintuneita käytänteitä (Pietikäinen & Mäntynen 2020: 110). Kirjeet muodostavat näin ollen

oman tekstilajinsa, jossa esimerkiksi sota-ajan kirjeellä on täysin omanlainen tilannekontekstinsa kirjeelle tyypillisten kontekstien lisäksi. Kirjeelle tyypillistä on, että siinä sekoittuvat puhutun ja kirjoitetun kielen piirteet.

Kirje tekstilajina on ollut haastava kirjoitetun kielen määrittelyssä sen dialogisen luonteen vuoksi. Kirjeenvaihtoa voidaan pitää dialogisena viestintänä, mutta se tapahtuu vain viiveellä. Dialogiin osallistuvat pyrkivät luomaan illuusion kasvatusten tapahtuvasta viestinnästä, mikä selittää päällekkäisiä puhutun ja kirjoitetun kielen piirteitä. (Klippi 2015: 112.) Kirjeiden lajityypin määrittelyssä Klippi (ks. 2015: 113) on hyödyntänyt taulukkoa, joka esittelee puhutun ja kirjoitetun kielen päällekkäisiä ominaisuuksia. Tämän tutkimuksen kannalta taulukosta on nähtävissä, että esimerkiksi puhutun kielen piirteistä kuulijan palaute vaikuttaa puhujan käyttäytymiseen, vaikka tekstin kirjoittaja ja vastaanottaja ovat eri tilassa. Näin ollen kirjeiden sisältöön ja sanavalintoihin vaikuttaa aina kirjeeseen saatu vastaus, sillä kyseessä on dialoginen viestintä. Tämän tutkimuksen kirjeenvaihdosta ei ole säilynyt kuitenkaan toisen osapuolen vastauksia, mutta vastauksiin silti viitataan sekä niitä kommentoidaan usein. Taulukossa myös tuodaan esille eroavaisuuksia, sillä esimerkiksi kirjoitetussa kielessä kirjaimellinen muistaminen sekä harkitummat sanavalinnat ovat mahdollisia toisin kuin puhutussa kielessä. Tämä vaikuttaa esimerkiksi representaatioiden kohdalla siihen, että Tauno on pystynyt oletettavasti harkitsemaan sanomisiaan kaikessa rauhassa lukuun ottamatta hetkiä, jolloin rintamalla on joutunut kirjoittamaan kirjeen hätäisesti.

Sota-ajan kirjeissä on ollut tyypillistä representoida sosiaalisia suhteita, joita jouduttiin ylläpitämään poikkeusoloissa kirjeiden avulla talvi- ja jatkosodan aikaan, jolloin yhteyttä ja yhteydenpitoa piti rakentaa kirjeiden avulla (Pehkonen 2013: 71). Yksityiskirjeitä tutkiessa on otettava huomioon, että ne on kirjoitettu juuri tiettyä lukijaa varten. Tutkielman aineisto koostuu Taunon kirjeistä Allille, jolloin sisältö on muodostunut juuri tiettyä lukijaa varten. Vastaanottajanäkökulman huomioiminen on olennaista, sillä se auttaa ymmärtämään, minkälaisia arvoja suhteen kannalta tekstiin on haluttu sisällyttää (Pehkonen 2013: 71). Decker (1998) tulkitsee todellisen kirjeenvaihdon tunnuspiirteeksi kirjeelle asetettujen sisällöllisten ja muodollisten odotuksien tyydyttämisen vuorovaikutussuhteessa. Esimerkiksi kirjeiden alussa on usein pahoittelut kirjeen lyhydestä, sisällöstä tai sen kirjoittamisen kestosta. Pahoittelulla pyritään osoittamaan, että kirjoittaja haluaisi olla läsnä kasvatusten, mutta pyrkii tekemään parhaansa kirjeen suhteen. Tyypillistä sota-ajan kirjeille on ollut myös kuvailut itse kirjoitustapahtumasta, postin saapumisesta tai kirjoittamisen jälkeen tapahtuvista arkisista toimista (Mustanoja 2018: 253). Arjesta ja rutiineista yritettiin pitää kiinni, sillä se oli yhdenalainen selviytymiskeino sodan

kauhujen keskellä. Kirjeen saaminen myös tuotti iloa, ja sen sanoittaminen kirjeissä oli niin ikään varmistelua kirjeenvaihdon säilymiseksi. (mts. 235.)

- (2) Parhaimmat kiitokset taas kirjeestäsi! Vastaan siihen jälleen heti, vaikka ei minulla nyt satu olemaankaan yöpäivystystä. Ehkä silti jotakin saan tähän paperille, kun ei täällä nyt mikään hirmuinen meteli ole käynnissä. (Tauno 31.1.1944)
- (3) Suuret kiitokset taas kirjeestäsi! Se toi minulle jälleen hyvin tervetulleen iloisen tuulahduksen tullessaan. En käsitä sitä oikein itsekään mistä johtuu, että kirjeillääsi minuun on niin voimakas vaikutus. Toivon vain ettet kovin pian kyllästyisi ilahduttamiseeni. (Tauno 9.2.1944)

Esimerkit (2) ja (3) esittelevät hyvin kirjeen tuomaa iloa sekä sen sanoittamista heti kirjeen alussa. Kiitokset saadusta kirjeestä esiintyvät tutkielmani aineiston jokaisessa kirjeessä, ja niissä on myös toisinaan aistittavissa vähättelevä tai pahoitteleva sävy, kuten esimerkissä (2). Sotakirjeillä ylipäänsä on hyvin samankaltainen rakenne, jota Pehkonen (2013: 74) esittelee väitöskirjassaan kattavasti:

1. Tervehdys
2. Kiitokset saadusta kirjeestä ja paketeista
3. Selvitys milloin se/ne on saatu
4. Kuulumiset (I)
5. Kertomukset elämästä, ajatuksista, ohjeita kotiin
6. Kuulumiset (II)
7. Ikävästä ja kaipuusta kertominen
8. Pyynnöt kotiin (esim. paketit rintamalle)
9. Terveiset
10. Lopetus

Pehkosen esittelemä sota-ajan kirjeiden rakenne on havaittavissa myös tutkimukseni aineistossa. Taunon kirjeet noudattavat kyseistä rakennetta lähtökohtaisesti, mutta kohdat 4–7 vaihtavat keskenään välillä paikkoja. Jokaisen kirjeen alusta löytyy tervehdys, kiitokset saadusta kirjeestä sekä selvitys kirjeen saapumisen ajankohdasta. Tämän jälkeen siirrytään kuulumisiin sekä yleiseen kertomukseen elämästä tai omista ajatuksista. Kirjeiden lopussa Tauno useimmiten esittää jonkinlaisen pyynnön kotiin ja välittää terveisiä ennen kirjeen lopetusta. Olen poiminut katkelmia yhdestä Taunon kirjeestä osoittaakseni näitä samankaltaisuuksia esimerkkien (4–6) avulla.

- (4) Rakkahin Alli! Kaikkein parhain kiitos kirjeestäsi! Kyllä ehdin sitä jo odotellakin. Ajattelin jo, että ellei tänään tule, niin olet tainnut tulla katumapäälle ja tuumaat nyt itseksi, mitä kirjoittaisit. Mutta

eihän sentään niin ollut käynyt, enkä minä sitä vakavissani ajatellutkaan. Tiesin, että kirjeesi viiptyy aivan luonnollisista syistä näin kauan. (Tauno 27.5.1944)

- (5) Kyllä minä pääsen vähän liika helpolla kaikesta tästä. Täällä vain vartiossa käyn muutaman kerran vuorokaudessa ja väliajat saa vaikka nukkua. Sinulla sitä vastoin on siellä niin kiirettä, ettet varmaankaan aina tiedä, mihin ensiksi juosta. (Tauno 27.5.1944)
- (6) En enää ehdi saada vastaustasi tähän kirjeeseen. Olen jo niin pian itse luonasi. Voinkin jo sanoa: Näkemiin! Rakkain terveisin Sinun oma Taunosi. Terveisiä myös molempain kotoväelle. (Tauno 27.5.1944)

Esimerkistä (4) näkyy kirjeen alussa esiintyvä terveyhdys, kiitokset saadusta kirjeestä sekä selvitys, milloin kirje on saatu. Kertomuksia ajatuksista sekä osittain myös kuulumisia on esimerkissä (5). Kirjeen lopussa olevat tyypilliset terveiset sekä itse lopetus kirjeelle näkyvät esimerkistä (6), jossa lopetuksen ja terveisien paikat ovat vaihtuneet Pehkosen esittelemään malliin verrattuna. Onkin otettava huomioon, että yksittäiset genren edustajat eivät ole keskenään täysin samankaltaisia vaan genre tarjoaa käyttäjälleen resursseja sosiaaliseen tilanteeseen (Pietikäinen & Mäntynen 2020: 130).

Kirjeiden ymmärtäminen omana tekstilajinaan auttaa huomioimaan kirjeiden sisältöön vaikuttavan kontekstin. Kirjeille on muodostunut oma tyypillinen rakenteensa, jota esiintyy tämänkin tutkimuksen kirjeissä. Tämä vaikuttaa kirjeissä aiheiden esittämisjärjestykseen mutta myös keskustelunaiheisiin, joita tilannekonteksti määrittää. Rakenteen tiedostaminen auttaa myös tutkijaa, jos etsii tietyn tyyppistä kohtaa kirjeestä, kuten terveisien välittämistä, jolloin pystyy vilkaisemaan ensin kirjeen loppupuolta.

2.3 Kirjetutkimuksen etiikka

Sota-ajan kirjeiden tutkimukseen liittyy metodologisia ja eettisiä kysymyksiä, joita on hyvä ottaa huomioon. Kirjetutkimuksen eettinen lähtökohta on kunnioittaa kirjeiden kirjoittajia sekä heidän läheisikäläisensä. Tutkijan ei ole tarkoitus loukata tarkoituksella tai käyttää hyväksi kirjeiden kirjoittajia, jotka ovat jo poissa. Lähtökohtaisesti hyvä tapa on muuttaa aineiston henkilöiden nimet, mutta vastaavasti riittävän ajan kuluttua kirjeiden kirjoitusohetkestä voi kirjeenvaihdon omistajien luvalla käyttää oikeitakin nimiä. (Pehkonen 2015: 70.) Tässä tutkimuksessa ei ole muutettu kirjeiden kirjoittajan Taunon tai vastaanottajan Allin nimiä. Olen päätenyt tähän ratkaisuun yhdessä Taunon ja Allin

lasten kanssa, sillä kirjeistä nostetut esimerkit eivät pilkkaa millään tavalla heidän muistoaan. Tulimme yhdessä tulokseen, jossa nimien muuttaminen tällaisessa tilanteessa tuntuisi siltä, että emme kunnioita heidän muistoaan. Olen kuitenkin muuttanut niin sanotut kolmansien osapuolien nimet, joihin on viitattu kirjeissä.

Sota-aika tehosti tunneilmaisua. Kun kirjeenvaihtoa käytiin pitkän välimatkan päästä, kirjeissä uskallettiin ilmaista itseään hyvinkin avoimesti, mikä olisi voinut kasvokkain tehtynä aiheuttaa enemmänkin häpeän tunnetta. Tämä herättää tutkijalle eettisen kysymyksen oikeudesta penkoa yksityiseksi tarkoitettuja kirjeitä. Tutkijan onkin hyvä tunnustaa asemansa vallankäyttäjänä, sillä tutkimuksessa tehdyt valinnat vaikuttavat sen sisältöön ja luonteeseen. (Pehkonen 2015: 64.)

Tutkijan tunteet ovat välttämättömiä, mutta tuovat haasteensa. Tämän vuoksi tutkijan on muistettava empaattinen lukutapa, sillä esimerkiksi historiallisen kontekstin ymmärtäminen on tärkeää. Kulttuuriset kontekstit liittyvät yksilön luomiin merkityksiin. Koen erityisen tärkeänä eettisyyden kannalta taustoittaa teorialuvuissa kirjeiden ajan henkeä ja historiaa niin yleisestä kuin yksilön näkökulmasta. Kontekstin taustoittaminen auttaa tutkijaa sekä lukijaa ymmärtämään paremmin kirjeiden sisältöä ilman, että niitä yritetään heijastaa nykyhetken aikaan ja kulttuuriin. Yksi tutkimuseettinen lähtökohta on ymmärtää tulkinnan ja tiedon avoimuus, jonka pystyy tekemään näkyväksi runsaalla aineiston esittelyllä sekä teoreettis-metodologisen taustan esittelyllä (Pehkonen 2015: 65). Tutkimukseni analyysiluvuissa olen tuonut esille runsaasti aineistoesimerkkejä, joiden avulla olen perustellut tulkitantani.

Keskityn tässä tutkimuksessa representaatioihin kielentutkijan näkökulmasta. Pyrin ottamaan konteksteja siinä määrin huomioon, kun se on tarpeellista representaation selittämisen kannalta. Tutkimuskysymyksiini kuuluu uskonnollisuuden ja suhteen syventymisen vaikutuksien analysoiminen, mutta on kiinnitettävä huomiota siihen, että teen tulkintani kirjeiden sisällön ja teoriataustoituksen perusteella eivätkä ne välttämättä vastaa kirjeiden kirjoittajan todellisia näkemyksiä. Tutkimuksessa on kyseessä se, millaisen vaikutelman Tauno luo representaatioilla Allista, eikä siitä, millainen Alli todellisuudessa on.

2.4 Aikaisempi tutkimus

Sota-ajan kirjeenvaihto on ollut merkityksellistä, sillä se on ollut tapa pitää yhteyttä rintaman ja kodin välillä, mutta myös tapa luoda uusia suhteita ja syventää niitä. Kirjeet ovat olleet sotavuosien sukupolville merkittäviä aarteita, joita on luettu läpi monia kertoja vuosien aikana. Nykyään kirjeet ovat sodan jälkeisten sukupolvien mielenkiinnon kohteita, sillä niiden avulla voi muistella omia sukulaisiaan sekä tutustua heihin. (Tikka, Taskinen & Nevala-Nurmi 2015: 7.)

Sota-ajan kirjeenvaihdon tutkimus on suhteellisen tuore ilmiö erityisesti kielitieteen puolella, mutta kiinnostus kirjeisiin on herännyt myös historian tutkimuksessa 2000-luvulla. Alkuun sotahistorian tutkimus keskittyi makrotason ilmiöihin, mutta nyt tarkastelu on siirtynyt mikrotasolle yksilöllisiin sotakokemuksiin (Tikka, Taskinen & Nevala-Nurmi 2015: 7). Erityisesti viime vuosina on kiinnostuttu tutkimaan tunteiden ja kokemusten historiaa, johon aineistoksi ovat sopineet sota-ajan kirjeet varsin hyvin. Vuonna 2015 ilmestyi artikkelikokoelma *Kirjeitä sodasta. Kirjoittamisen tavat ja merkitykset kriisiaikoina* (Tikka, Taskinen & Nevala-Nurmi toim. 2015), jossa eri tieteenalojen edustajat käsittelevät sota-ajan kirjeitä monista näkökulmista. Artikkelien kirjoittajina on historian alan edustajien lisäksi myös esimerkiksi kielentutkijoita ja kirjallisuudentutkijoita. Tampereen yliopistolla on herännyt vuonna 2016 laajempi kiinnostus sota-ajan kirjeiden lingvistiseen tutkimukseen erityisesti variaationtutkimuksen näkökulmasta, mutta myöhemmin sota-ajan kirjeiden lingvistinen tutkimuskenttä on täydentynyt muidenkin tutkimuksilla, esimerkiksi syntaksintutkimuksen, diskurssintutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen näkökulmilla. Kielitieteen osalta vuonna 2018 ilmestyi Tampereen yliopiston suomen kielen opiskelijoiden tutkimusartikkeleista koottu teos *Arjen sirpaleita ja suuria tunteita. Kirjeet sodan sanoittajina ja ihmissuhteiden ylläpitäjinä 1939–1944* (Mustanoja toim. 2017). Kokoelmassa käsitellään erilaisiin suhteisiin, kuten pari-, ystävyys- ja perhesuhteisiin, liittyvää kirjeenvaihtoa.

Liisa Mustanojan ylläpitämällä *Sota-ajan kirjeenvaihdon lingvistisen tutkimus* -sivustolla on koottuna tietoa valmistuneista ja tällä hetkellä tekeillä olevista opinnäytetöistä. Sivuston tutkielmat ovat Mustanojan ohjaamien Tampereen yliopiston opiskelijoiden kirjoittamia. Valmistuneita pro gradu -tutkielmia on kymmenen ja kandidaatin tutkielmia neljä. Tutkielmassani hyödynnettävää M.A.K. Hallidayn systeemis-funktionaalista kieliteoriaa on käytetty muissakin sota-ajan kirjeitä tutkivissa opinnäytetöissä, kuten Patrik Kivisen (2020) pro gradu -tutkielmassa *Kirjeenvaihtoa ja kirjoittamista koskevat diskurssit sota-ajan kirjeissä* ja Piia Ahosen (2019) pro gradu -tutkielmassa *Affektisuuden kielilliset ilmaisukeinot ja parisuhteen ylläpitäminen sota-ajan kirjeenvaihdossa*. Pariskuntien välistä

kirjeenvaihtoa tutkineen Ahosen tutkielmassa todetaan, että tunnepuheella on vaikutusta pariskuntien väliseen yhteenkuuluvuuteen ja läheisyyteen. Tämä sivuaa oman tutkimukseni näkökulmaa suhteen syventymisen vaikutuksista representaatioihin, sillä oletan kielellisten valintojen olevan yhteydessä representaatioiden laatuun. Kuitenkaan representaation tutkimusta sota-ajan kirjeistä ei vielä suoranaisesti ole tehty. Käsittelen luvussa 3.2 representaation käsitteen lisäksi aiempaa tutkimusta representaatioista, jotka liittyvät pitkälti sukupuolien representaatioon.

On otettava huomioon, että aiempi lingvistinen tutkimus sota-ajan kirjeistä koostuu tällä hetkellä pääosin opinnäytetöistä. Sen vuoksi onkin perusteltua käyttää tämän tutkimuksen taustoituksessa myös pro gradu -tutkielmia. Tutkimuksen vähäisyys on yksi syistä, mikä motivoi minua tämän pro gradu -tutkielman aiheeseen. Sota-ajan kirjeiden tutkimuskentän pintaa on vasta raapaistu, ja tutkimattomia aineistoja sekä aiheita riittää tutkijoille vielä runsaasti.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Avaan tässä luvussa tutkimukseni teoreettista viitekehystä. Aloitan systeemis-funktionaalisen kieliteorian esittelyllä luvussa 3.1, jonka jälkeen havainnollistan tutkielmassa keskeistä representaation käsitettä luvussa 3.2. Lopuksi käsittelen vielä aineistoon liittyvää kontekstia uskonnosta, sukupuolesta ja seksuaalisuudesta luvussa 3.3.

3.1 Systeemis-funktionaalinen kieliteoria

Sovellan tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä M.A.K. Hallidayn kehittämää systeemis-funktionaalista kieliteoriaa. Teoriaa käytetään ympäri maailmaa taustateoriana erityisesti tekstintutkimuksessa, ja se on vaikuttanut esimerkiksi monitieteiseen diskurssintutkimukseen (Shore 2012a: 131). Systeemis-funktionaalinen teoria antaa kielitieteeseen lähestymistavan, jossa kieli on yksi sosiaalinen ja yhteisöllinen resurssi eikä pelkästään yksilöllinen ja mentaalinen ilmiö (Luukka 2002: 89). Teoria sopii tämän tutkimuksen tarpeisiin, sillä se yhdistää samaan malliin semantiikkaa, pragmatiikkaa, retoriikkaa, sosiolingvistiikkaa, leksikkaa ja kielioppia.

Teorian taustalla toimii ajatus, jonka mukaan kieltä käytetään eri tavalla riippuen kielenkäyttötilanteesta. Systeemis-funktionaalinen kielitiede on lähtöisin eurooppalaisen kielitieteen perinteestä, jonka perusajatukset ovat peräisin kielitieteilijä Ferdinand de Saussurelta. Erityisesti Hallidayn ajatustapoihin on vaikuttanut kielitieteen professori J.R. Firth, jonka johdolla hän opiskeli. (Luukka 2002: 92.) Nykyisen systeemis-funktionaalisen teorian kehys on muodostunut Firthin kehittämien käsitteiden pohjalta: 1) tilannekonteksti, 2) osakieli, 3) merkityksen hajottaminen eri tasoihin sekä 4) merkityksen analyysi systeeminä ja rakenteena. M.A.K Halliday alkoi 1960-luvulla hahmotella Firthin ajatusten pohjalta omaa teoriaansa ollessaan hänen oppilaanaan. Esimerkiksi Firthin osakieltä Halliday alkoi käyttämään nimellä rekisteri, joka on käyttötilanteen mukaan toimiva kielen funktionaalinen varieteetti. (Shore 2012a: 131–134.)

Hallidayn teoria eroaa muista funktionaalisista lähestymistavoista siinä, että funktionaalisuus nähdään erityisesti kielen systeemin ominaisuutena (Luukka 2002: 101). Koska kielenkäyttöön liittyy kuitenkin niin paljon funktioita, niiden kuvaaminen olisi mahdotonta ilman abstraktimpaa yläkäsitettä. Tämän vuoksi Halliday käyttää funktioiden analysoimiseen metafunktion käsitettä, jonka hän

on jakanut kolmeen eri alakäsitteeseen: idetionaalinen funktio, interpersoonainen funktio ja tekstuaalinen funktio. Näiden käsitteiden avulla voidaan kuvata kielen kolmea perustehtävää, joita ovat maailman hahmottaminen, maailmaan osallistuminen ja tekstin rakentaminen. (mts.102.)

Tutkielman kannalta tärkein on idetionaalinen metafunktio, johon liittyy se, miten ihminen kokee ja hahmottaa maailman samalla rakentaen tietynlaisen tulkinnan siitä. Tätä metafunktiota kutsutaan myös synonyymilla representatiivinen. Kyseinen metafunktio jaetaan eksperientaaliseen ja loogiseen (ala)metafunktioon. Eksperientaalinen metafunktio tarkoittaa sitä, miten kieltä käytetään luomaan ulkomaailmamme ja mielikuvitusmaailmamme tapahtumia, toimintoja, tiloja sekä niihin liittyviä olioita ja olosuhteita. Kun kielenkäyttöä tarkastellaan tästä näkökulmasta, tarkastelun kohteena ovat leksikaaliset eli sisältösanat sekä niiden väliset suhteet ja lauseyyypit. Looginen metafunktio tarkoittaa sitä, miten kieltä käytetään rakentamaan olioiden ja tapahtumien laajempia yhdistelmiä eli lause- ja lausekeyhdistelmiä. (Shore 2012a: 147.) Ideationaalinen metafunktio kattaa maailmasta puhumisen, kun taas interpersoonainen metafunktio mahdollistaa maailmaan osallistumisen. Näistä jälkimmäiseen liittyy vuorovaikutussuhteiden ylläpito sekä mielipiteiden, tunteiden, asenteiden ja arviointien ilmaiseminen. Nämä mainitut metafunktiot kattavat merkittävän osan kielen merkityspotentialista, mutta kielellä on vielä jäljellä tekstuaalinen tarkoitus. (Luukka 2002: 102–103.) Tekstuaalisessa metafunktiossa kieltä katsotaan kielellisenä esityksenä, joka voi olla puhuttua tai kirjoitettua kieltä. Tätä funktiota analysoidessa kiinnitetään huomiota kieleen itseensä eli sanoihin, lauseisiin ja kappaleisiin. (Hiidenmaa 2000: 175.) Metafunktioissa on kyse kielisysteemin jaosta kolmeen osa-alueeseen, eikä niiden tarkoituksena ole kertoa yksittäisistä kielellisistä teoista. Metafunktiot eivät ole toisistaan riippumattomia tai erillään, vaan jokainen ilmaus on yhtä aikaa ideationaalisen, interpersoonaisen ja tekstuaalisen merkityksen todellistuma. (Luukka 2002: 103.)

Halliday kuvaa tilannekontekstia kolmella abstraktilla muuttujalla: ala (field), osallistujarooli (tenor) ja kielen ilmenemismuoto (mode). Alalla tarkoitetaan toimintaa, jonka osana teksti tai puhe on. Käsitteessä on erotettu toisistaan toiminnan ja sisällön ala: toiminnan ala (puhuminen, kirjoittaminen), joka saa aikaan sisällön alan (puheenaihe). Osallistujaroolit tarkoittavat kaikkia tilanteen kannalta oleellisia sosiaalisia rooleja sekä niihin liittyviä muuttujia, kuten keskusteluun osallistuvien määrää. Myös osallistujaroolit Halliday on erottanut kahteen tasoon: sosiaalisiin rooleihin (myyjä ja asiakas) sekä kielellisiin rooleihin (puhujaja ja kuulija). Ilmenemismuodoilla tarkoitetaan sitä, miten kieli toimii tilanteessa. Halliday viittaa kyseisellä käsitteellä kolmeen eri tasoon: vuorovaikutuksen kanavaan, puheen tai kirjoituksen tilannesidonnaiseen asteeseen sekä siihen, mihin kielellä pyritään. (Shore 2012a: 135.)

Hallidayn esittämä metafunktionaalinen hypoteesi sitoo yhteen aiemmin esitetyt tilannekontekstin ja metafunktiot eli kielelliset valinnat (Taulukko 1). Hypoteesissa ala realisoituu ideationaalisissa valinnoissa, osallistujaroolit interpersoonaisissa valinnoissa ja ilmenemismuoto tekstuaalisissa valinnoissa (Shore 2012a: 149).

Taulukko 1. Tilannekontekstin muuttujien ja tekstin reaalistumissuhde Hallidayn mukaan (Shore 2012a: 149).

Tilannekontekstin muuttujat	Reaalistumissuhde	Teksti: kielelliset valinnat
Ala (mitä tapahtuu?)	→	Ideationaaliset merkitykset: eksperientaaliset lausetyypit (verbi ja sen argumentit), leksikaaliset valinnat jne.
Osallistujaroolit (ketkä osallistuvat?)	→	Interpersoonaiset merkitykset: modaaliset lausetyypit, kommenttiadverbiaalit, modaalisuus, persoona, intonaatio jne.
Ilmenemismuoto (miten kieli toimii?)	→	Tekstuaaliset merkitykset: teema – reema, annettu – uusi, deiksis, kohesiiviset suhteet jne.

Metafunktionaalista hypoteesia ei ole tarkoitus käyttää mustavalkoisesti, vaan se toimii eräänlaisena kehikkona tutkijoille tekstien välisien yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien tarkasteluun. Sen avulla voi ennakoida tilanteeseen kuuluvia kielellisiä valintoja sekä pääteellä puhutusta ja kirjoitetusta tekstistä, mikä tilannekonteksti on kyseessä. (Shore 2012a: 149.) Ylipäänsä monet systeemis-funktionaalisen teorian ideoista ovat hypoteeseja, joiden on tarkoitus muuttua kielen mukana. Halliday ei itse ole pitänyt teoriaansa valmiina ja tiukkana raamina, vaan on halunnut sen tarjoavan mahdollisuuksia monenlaisiin sovelluksiin kielen analysoinnissa. (Luukka 2002: 118.) Tarkastelen tässä tutkimuksessa representaatioita, jotka liittyvät Hallidayn ideationaaliseen metafunktoon. Näin ollen representaatiot liittyvät lähtökohtaisesti tilannekontekstin muuttujista alaan eli siihen, mitä tapahtuu. Alan reaalistumissuhde on ideationaalisissa merkityksissä, joihin kuuluvat eksperientaaliset lausetyypit, kuten verbi ja sen argumentit sekä leksikaaliset valinnat.

3.2 Representaatio

Representaatio on pro gradu -tutkielmani yksi keskeisimmistä käsitteistä. Karkeasti representaatio tarkoittaa esitystä ja uudelleen esittämistä (Paasonen 2010: 40). Representaatio toimii kontekstin

avulla, sillä sen merkitys syntyy suhteessa aiempiin representaatioihin (Pietikäinen & Mäntynen 2020: 80). Tämän vuoksi aiemmin esitelty systemis-funktionaalinen teoria linkittyy tutkimuksen representaation käsitteeseen kontekstisidonnaisuuden vuoksi.

Eri tieteenaloilla representaation määritelmässä voi olla eroja, mutta kaikille määritelmille yhteistä on se, että representaatio edustaa jotain asiaa tavalla tai toisella. Tieteen termipankissa on representaation määritelmät eri tieteenaloilta, mutta kielitieteen osalta se määritellään edustussuhteeksi, jossa jokin edustaa jotain itsensä ulkopuolista. Olennaista on, että representaatioihin on tieteenalojenkin sisällä useita erilaisia määritelmiä, sillä se voidaan ymmärtää eri tavoin. Määrittelyn seuraavaksi representaation käsitteen tässä tutkimuksessa.

Diskurssintutkimuksessa on hyödynnetty representaation käsitettä laajasti, sillä kielen sanotaan representoivan maailmaa. Näin ollen 1980- ja 1990-luvulla ensimmäisissä kriittisissä diskurssintutkimuksissa merkitysten rakentumista peilattiin erityisesti representaatioihin ja identiteetteihin. Kielen avulla asioita voi esittää usealla eri tavalla, mutta jokainen esitystapa luo omat seurauksensa. Representaatio on sen kirjaimellisessa merkityksessään uudelleen esittämistä, mutta se hyödyntää aikaisempia esityksiä luomalla silti uuden ja ainutlaatuisen representaation. Representaatio on sidonnainen kontekstiin ja saa merkityksensä suhteessa aiempiin representaatioihin. Kyse on erilaisista valinnoista, kuten kielenkäyttäjän omista, ja osaltaan kontekstin sekä diskursiivisten käytänteiden asettamista rajoista ja ehdoista. Representaatiot ja identiteetit rakentuvat valintojen kautta, ja tietoisesti samalla varioidaan kieltä, jonka avulla näitä luodaan. (Pietikäinen & Mäntynen 2020: 78–80.)

Representaatio yhdistää merkityksen ja kielen kulttuuriin. Kielen avulla voidaan viitata todellisen maailman asioihin, ihmisiin ja tapahtumiin, mutta myös mielikuvitukseen, mielikuvitusmaailmoin ja abstrakteihin asioihin. Kieli ei kuitenkaan toimi maailman heijastuksena, vaan se tarvitsee merkityksiä toimiakseen. Mielen sisällä tapahtuvissa representaatioissa luokitellaan ja jaotellaan maailmaa erilaisia merkityksiä sisältäviin kategorioihin. Merkityksien avulla ei voida kuitenkaan kommunikoida, vaan avuksi tarvitaan kieli ja sen merkkijärjestelmä. (Hall 1997: 28.) Representaatiot muodostavat oman järjestelmänsä intertekstuaalisuuden kautta. Yksi kuvaus viittaa aina toiseen, ja näin muodostuu esimerkiksi tietyn ihmisryhmän normin representaatio omana historiallisena hetkenään. (Hall 1999: 150.)

Representaatiot voivat edustaa yksilöä tai yleistä tyyppiä. Larjavaara (2007) jakaa lausekerepresentaatiot kahteen semanttiseen päälajiin: yksilö- ja tyyppirepresentaatioihin. Yksilörepresentaatiot identifioivat olio-, ilmiö- ja tapahtumayksilöitä ohitse kohteiden yleisten ominaisuuksien (esimerkiksi

representaatio tietystä henkilöstä). Tyyppirepresentaatiot taas edustavat olioiden ja ilmiöiden ynnä muiden tyyppien representaatioita (esimerkiksi representaatio ihmisistä yleisesti). Tutkielmassa Allia ympäröivät yksilö- ja tyyppirepresentaatiot. Tauno luo representaatioita Allista yksilönä, mutta representaatioita muodostuu myös yleisellä tyyppitasolla naiseudesta ja avioliiton sukupuolirooleista.

Käsitän representaation tässä tutkimuksessa erityisesti diskurssintutkimuksen määritteiden mukaisesti. Näkemys kielenkäyttäjän omien valintojen sekä kontekstin vaikutuksista representaatioiden muodostumisessa liittyy vahvasti tämän tutkimuksen näkökulmaan. Kirjeen kirjoittaja pystyy harkitsemaan sanavalintoja rauhassa kirjoitetun kielen piirteiden mukaisesti toisin kuin puhutussa kielessä (ks. luku 2.2.). Tämän vuoksi Taunon luomat representaatiot Allista voivat olla todella harkittujakin, mutta niihin vaikuttavat kulttuurillinen ja uskonnollinen konteksti sekä suhteen kehittymiseen liittyvät tavoitteet ja kielenkäyttötilanteet. Kirjeet on aina kohdennettu tietylle vastaanottajalle, ja se vaikuttaa myös representaatioihin. Tauno kirjoittaa kirjeitä Allille, ja hänellä on erilaisia tavoitteita kirjeissään. Kirjeenvaihdon alussa pyrkimys on tutustua, sitten saada suhde syvenemään sekä toinen osapuoli kiinnostumaan itsestään. Nämä tavoitteet vaikuttavat representaatioiden laatuun, sillä kehumalla toista ja osoittamalla kiinnostusta on helpompi saada vastakaikua kuin listaamalla kiinnostuksen kohteen huonoja puolia.

On huomioitavaa, että tutkimukseni käsittelee representaatioita, joita ei ole sota-ajan kirjeistä vielä ollenkaan tutkittu. Sukupuolentutkimuksessa sekä yleisesti taiteen, kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksissa representaation käsitteen avulla on tutkittu kulttuuristen merkkien merkityksiä ja vaikutuksia eli sitä, miten erilaiset mielikuvat rakentuvat yhteiskunnassamme (Paasonen 2010: 40). Kielitieteen puolelta Varga (2010) on tehnyt opinnäytetyönsä Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) teksteissä esiintyvistä representaatioista erityisesti naiseuden ja sukupuolen näkökulmasta. Kyseisessä tutkimuksessa on myös hyödynnetty systeemis-funktionaalista kieliteoriaa representaatioiden käsitteilyssä. Yleisesti representaatioihin liittyvät aiemmat tutkimukset viime vuosilta ovat keskittyneet aineistoltaan paljon mediaan erityisesti sukupuolentutkimuksen näkökulmasta ja vielä tarkemmin naisista tehtyihin representaatioihin. Nykyinen feministinen representaationtutkimus pohjautuu vahvasti 1970-luvun naiskuvatutkimukseen, jossa kritisoiitiin mainoksien, elokuvien, televisiosarjojen ja naistenlehtien kapeakatseista ja stereotyyppistä naiskuvaa (mts.43). Sukupuolentutkimusta on tehty myös teologian puolella, ja osa tutkijoista määrittelee itsensä feministiteologeiksi (Asikainen & Uusimäki 2019: 6). Nämä naisten representaatioiden tutkimukset ovat hyödyllisiä tutkielmani kannalta, sillä tutkin miehen tekemiä representaatioita naisesta, joten väistämättä sukupuoleen liittyviä representaatioita pitää tässä tutkielmassa osata ottaa huomioon.

3.3 Uskonto, sukupuoli ja seksuaalisuus

Konteksti liittyy vahvasti representaatioihin ja systeemis-funktionaaliseen kieliteoriaan. Esittelin tämän tutkimuksen toisessa luvussa sota-ajan kirjekulttuurin kontekstia, mutta se ei yksinään riitä taustoittamaan kirjeissä esiintyviä representaatioita. Kyseisen kontekstin lisäksi on otettava huomioon yksilön henkilökohtaisia taustoja, jotka vaikuttavat hänen tapaansa nähdä ja kokea ympäröivä maailma. Taustoitin tässä alaluvussa Taunon ja Allin kristinuskkoa sekä uskosta ja ajanhengestä johtuvia näkemyksiä sukupuolesta ja seksuaalisuudesta.

Olen keskustellut suvun kanssa Taunon ja Allin uskonnollisuudesta selvittääkseni heidän tarkempia taustojaan. Tauno ja Alli ovat kuuluneet evankelis-luterilaiseen kirkkoon, mutta erityisesti Allin usko on noudattanut jo sotien aikana Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen eli Sley ry:n oppeja. Kyseessä on herätysliike, joka on evankelis-luterilaisen kirkon virallinen lähetysjärjestö. Itse kirjeaineistosta on nähtävillä selkeästi vain Taunon uskonnollisuus, vaikka Alli on ollut heistä se uskonnollisempi. Sukulaisten mukaan Alli on näkyvästi toteuttanut kirkon oppeja, kun taas Tauno ei paljoa aiheesta ole puhunut.

Suomen Luterilaisen Evankeliumiyhdistyksen verkkosivuilla (sley.fi) on useista eri aiheista raamatulluentoja, jotka auttavat Raamatun tulkinnassa Sley:n oppien mukaisesti. Luterilainen uskonoppi pohjautuu Jumalan sanan perustaan, joka voidaan eettisissä ja uskonopillisissa kysymyksissä jakaa kahtia. Joko kysymykseen löytyy Raamatusta selkeä vastaus tai sitten siitä on vaiettu. Jos aiheeseen ei löydy selkeää vastausta, kristitty voi toimia omantunnon mukaan rakkautta unohtamatta. Jos taas Raamattu puhuu aiheesta selkeästi, silloin se antaa yksiselitteisen ratkaisun kaikille kristityille. (Koskenniemi 2010a.) Näin ollen Sley ry noudattaa Raamattua huomattavasti kirjaimellisemmin kuin evankelis-luterilainen kirkko yleisesti ottaen, vaikka herätysliikkeet kirkkoon kuuluvatkin.

Rajan vetäminen uskonnon ja sitä ympäröivän kulttuurin ja yhteiskunnan välille on kuitenkin tutkimuksessa vaikeaa, sillä ne eivät ole koskaan toisistansa irrallaan (Vuolla 2010: 181). Onkin otettava huomioon, että kirjeiden aikaan koko Suomi on ollut uskonnollisempi kuin nykypäivänä. Kaikki Taunon ja Allin arvot eivät välttämättä pohjaudu pelkästään Evankelisen liikkeen arvoihin, sillä esimerkiksi avoliitto on ollut harvinainen, abortti on ollut lapsenmurha ja homoseksuaalisuus on ollut tabu tuohon aikaan (Koskenniemi 2010b). Myös ensimmäiset naispapit on vihitty vasta vuonna 1988, sillä naispappeudesta oli äänestetty kirkolliskokouksissa aiemmin jo kolmesti, mutta enemmistöäänät saatiin vasta vuonna 1986 (evl.fi).

Aineistossa on myös nähtävillä 1800- ja 1900-luvun vaihteesta peräisin olevaa siveyden sukupuolihierarkiaa, joka on vahvasti lähtöisin kirkosta. Markkola (2006) esittelee hierarkian niin, että ylimpään kastiin kuuluivat siveät naiset, jotka toteuttivat naisten luontaisinta olemusta ja muodostivat tätä kautta yhteiskunnan selkärangan. Siveiden naisten alapuolella olivat siveät miehet, jotka ponnisteluillaan jaksoivat pitää itsensä moraalisesti puhtaina. Tämän jälkeen hierarkiassa olivat siveettömät miehet, jotka eivät pystyneet vastustamaan luontaisesti heikompaa luontoansa ja täten pyrkivät viettelemään naisia. Näin ollen alimpana ja vaarallisimpana ryhmänä nähtiin siveettömät eli toisin sanoen ”langenneet” naiset, jotka levittivät yhteiskuntaan pahaa ja vaarallista seksuaalisuutta, mikä nähtiin vaaratekijänä kaikille – jopa siveellisille miehille. (Markkola 2006: 229.)

4 AINEISTO JA MENETELMÄ

Käsittelen tässä luvussa tutkimuksen aineistoa sekä tutkimusmenetelmää. Aineistona ovat isoisoisäni isoisoäidilleni sota-aikana lähettämät kirjeet, joita esittelen yleisesti luvussa 4.1. Seuraavassa luvussa 4.2 on aikajana Taunon ja Allin välisestä kirjeenvaihdosta, jossa tarkastelen kirjeiden määriä kuukausittain sekä merkittäviä tapahtumia Taunon ja Allin suhteessa. Luvussa 4.3 esittelen tarkemmin tutkimusmenetelmää.

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto käsittää yhteensä 64 kirjettä, jotka Tauno on lähettänyt rintamalta Allille. Kirjeet sijoittuvat suunnilleen jatkosodan viimeiselle vuodelle. Kirjeenvaihdon aloittamisen aikaan Tauno on ollut 27-vuotias ja Alli on ollut 21-vuotias. Ensimmäinen kirje on lähtenyt Allille 29.12.1943 ja viimeinen kirje 30.10.1944, jonka jälkeen Tauno on kotiutunut rintamalta. Kirjeenvaihdon aikana Tauno ja Alli tutustuivat, rakastuivat ja menivät naimisiin vuoden 1944 kesäkuussa. He olivat molemmat kotoisin samalta paikkakunnalta Etelä-Pohjanmaalta, mutta tapasivat toisensa ensi kerran kunnolla vuonna 1943 häätjuhlassa vieraina. Ensimmäisestä kirjeestä selviää, että Tauno ei tiennyt Allin osoitetta, mutta lähetti joulukortin Allin nimellä oikeaan kylään ja se oli löytänyt tiensä perille. Tähän korttiin Tauno sai Allilta vastauksen, minkä jälkeen alkoi heidän kirjeenvaihtonsa.

Olen käynyt kuvaamassa kirjeet, minkä jälkeen olen käynyt kirjeet kronologisessa järjestyksessä läpi. Kirjeenvaihdon ensimmäiset 20 kirjettä olen litteroinut kokonaan. Tämän jälkeen olen keskittynyt litteroinnissa enää kohtiin, joissa aiheena oli Alli, naiset tai sukupuoliroolit yleisesti, sillä aineiston kylläntymispiste tuli vastaan. Kirjeiden määrät tuplaantuivat kesäkuun jälkeen, mutta representaatioita ei esiintynyt suhteessa enää niin paljoa, että kirjeiden kokonaan litteroiminen olisi ollut tarpeellista. Kaikki aineistoesimerkit on säilytetty kirjeen alkuperäisessä kirjoitusasussa kirjoitusvirheineen ilman erillisiä merkintöjä. Kirjeet ovat pääosin yleiskielellä kirjoitettuja eikä murrepiirteitä Etelä-Pohjanmaan murteesta ole juurikaan havaittavissa. Huomionarvoista on se, että aineisto koostuu vain rintamalta lähteneistä kirjeistä, sillä Allin lähettämät kirjeet eivät ole säilyneet, minkä vuoksi aihe rajautui vain toisen osapuolen tekemiin representaatioihin. Allin vastaukset ovat kuitenkin kirjeen-

vaihdon dialogisuuden vuoksi vaikuttaneet Taunon kirjeiden sisältöön ja näin ollen myös representaatioihin. Kirjeiden tutkijat ovat kuitenkin usein epätäydellisen aineiston äärellä, sillä kotijoukkojen on ollut helpompi säilyttää kirjeitä toisin kuin sotarintamalla.

4.2 Taunon ja Allin kirjeenvaihdon aikajana

Olen tehnyt tähän alalukuun aikajanan (taulukko 2), joka kattaa Taunon ja Allin kirjeenvaihtoon liittyvät tärkeimmät hetket. Aikajana alkaa ensimmäisestä kirjeestä ja päättyy viimeiseen kirjeeseen ennen kotiutumista. Siihen on merkitty, kuinka monta kirjettä kuukausittain on lähetetty sekä merkittävät hetket Taunon ja Allin yhteisessä matkassa, kuten kihlautuminen ja häät. Aikajanan vasemmalla puolella ovat kuukaudet ja sodan yleinen tilanne kyseisenä kuukautena. Oikealla puolella näkyvät kyseisen kuukauden merkittävät tapahtumat Taunon ja Allin elämässä sekä kirjeiden kokonaismäärä tältä kuukaudelta. Aikajana on jaettu kolmeen vierekkäiseen osaan tilankäytöllisistä syistä johtuen.

Taulukko 2. Taunon ja Allin kirjeiden aikajana.

1943 Joulukuu Asemasota	Kirjeet:1	1944 Huhtikuu Asemasota	Kirjeet:6	1944 Elokuu	Kirjeet:10
1944 Tammikuu Asemasota	Kirjeet:2	1944 Toukokuu Asemasota	Kirjeet:4 Tapaaminen ja kihlautuminen	1944 Syyskuu Välirauha	Kirjeet:11
1944 Helmikuu Asemasota	Kirjeet:3	1944 Kesäkuu Suurhyök- käys	Kirjeet:5 Häät	1944 Lokakuu Kotiutumi- nen	Kirjeet:11
1944 Maaliskuu Asemasota)	Kirjeet:1 Ensitapaaminen	1944 Heinäkuu Suurhyök- käys	Kirjeet:10		

Kirjeenvaihdon aikana Tauno ja Alli tapasivat kolme kertaa, ennen kuin Tauno kotiutui sodasta vuoden 1944 lokakuun lopussa. Aikajanalla oleva ensitapaaminen maaliskuun kohdalla tarkoittaa Taunon ja Allin ensitapaamista kirjeenvaihdon aikana, sillä todellinen ensitapaaminen on tapahtunut edellisenä kesänä.

- (7) Nyt mulla varmaankin pian olisi huolettomat vanhanpojan päivät, ellei olisi ollut sitä kohtalokasta päivää 14.8.43. – Todellisuudessa olen kuitenkin onnellinen, että se päivä ja siitä johtuvat monet onnelliset päivät viime maaliskuussa voidaan merkitä minun päiväkirjaani. Niistä saan olla kiitollinen Sinulla, sillä ilman Sinua olisi jäänyt ne kokematta. (16.4.1944)

Jo ensimmäisessä kirjeessä Tauno on puhunut heidän ensitapaamisestaan, jonka jälkeen hän mietti kauan, ennen kuin uskalsi lähestyä Allia. Tarkkaa aikaa ei kuitenkaan mainittu ennen esimerkin 7 kuvaamaa kirjettä, jossa Tauno mainitsee kohtalokkaan päivän 14.8.1943, jolloin hänen elämänsä suunta kääntyi Allin tapaamisen myötä. Tästä tapaamisesta meni kuitenkin useampi kuukausi ennen kirjeenvaihdon alkua, kunnes Tauno uskalsi lähettää Allille joulukortin. Saatuaan joulukorttiin vastauksen Tauno lähetti kirjeenvaihdon ensimmäisen kirjeen päiväyksellä 29.12.1943.

Taunon ja Allin kirjeenvaihdon ensimmäisinä kuukausina on lähetetty selkeästi vähemmän kirjeitä, kun vertaa kirjeiden lukumääriä heinäkuusta alkaen. Nämä kirjeiden määrät selittyvät osittain Taunon ja Allin suhteen vaiheilla, mutta myös sodan tilanteet ovat vaikuttaneet kirjeiden lähettämisen ja saapumisen määriin sekä sisältöihin. Kirjeiden alussa on vielä vallinnut jatkosodan asemasodan vaihe, joka loppui kesäkuussa alkaneeseen Neuvostoliiton suurhyökkäykseen. Samaisena kuukautena Tauno ja Alli menivät naimisiin. Molemmilla tilanteilla on siis ollut oma vaikutuksensa kirjeiden määriin ja sisältöihin.

Aemasodan aikana kirjeitä oli vähemmän, mutta ne olivat yleisesti pidempiä, sillä niitä oli aikaa kirjoittaa rauhassa. Suurhyökkäyksen aikana kirjeiden lukumäärä nousi, mutta kirjeet olivat lyhyempiä. Tähän on myös voinut vaikuttaa naimisiinmeno ja sen mukana tullut luottamus, jossa kirjeitä uskaltaa lähettää niin usein kuin haluaa ilman alun epävarmuutta toisen tunteista. Kaikki kirjeet eivät kuitenkaan ole välttämättä päässeet perille asti, joten tutkimuksen aineistosta voi uupua joitakin Taunon lähettämiä kirjeitä.

- (8) En ole Sulta saanut vielä kun yhden kirjeen lomani jälkeen. Olet varmaankin kirjoittanut useamman, mutta huonon postinkulun takia jäänyt saapumatta perille. Oletkohan Sinäkään saanut minun kirjeitäni? (22.6.1944)

Esimerkki (8) selittää osin kirjeiden määrää kesäkuulta. Tauno mainitsee, ettei ole saanut yhtään kirjettä Allilta lomansa jälkeen, jolloin he menivät naimisiin. Tauno kuitenkin olettaa Allin kirjoittaneen jo useammin, mutta huonon postin kulun vuoksi kirjeitä on jäänyt matkan varrelle. Tämä esimerkki vahvistaa sitä, että kirjeiden lukumäärät eivät selity pelkästään Taunon ja Allin suhteen tilanteella, vaan kenttäpostin kulkeutumisessa on voinut olla omia haasteita. Pääosin silti voi tehdä jonkinlaisia olettamuksia suhteen vaikutuksista, kun vain muistaa ottaa huomioon tämänkin seikan.

4.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmäni pohjautuu laadulliseen sisällönanalyysiin, joka on tekstianalyysia. Aineiston sisällön hahmottamiseksi käytin työtapana teemoittelua, jossa aineisto ryhmitellään ja pilkotaan eri aihepiirien mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018: luku 4.) Keskityin ensin löytämään yleisiä huomioita aineistosta ennen yksityiskohtia ja päädyin lajittelemaan representaatiot kahteen pääkategoriaan: yksilö- ja tyyppitason representaatioihin. Luvussa 5 esittelen yksilötason representaatioita Allista ja luvussa 6 yleisesti naiseuteen liittyviä representaatioita, jotka kytkeytyvät toki myös suoraan Alliin. Representaatioiden tarkempaan luokitteluun vaikuttivat litteroidessa toistuvasti esille nousseet diskurssit, joiden mukaan analyysilukujen sisällä olevat alaluvut muodostuivat. Näitä ovat yksilötasolla siivellisyys, uskonnollisuus, vertailu itseensä sekä huolehtiminen. Tyyppitason alalukuja ovat naisuus, avioliitto ja omistus.

Hyödynnän tutkimusmenetelmässä myös systeemis-funktionaalista teoriaa. Koska tutkimukseni käsittelee representaatioita, olen kiinnittänyt analyysissa huomiota ideationaaliseen metafunktiioon, jota kutsutaan myös representatiiviseksi metafunktioksi. SF-teoriassa on erityisesti keskeistä kontekstin huomioiminen tulkinnoissa. Esittelin teorialuvussa 3.1 Hallidayn metafunktionaalista hypoteesia, joka havainnoi tilannekontekstin muuttujien reaalistumissuhdetta metafunktiioihin nähden. Ideationaalinen metafunktio esiintyy tilannekontekstin muuttujan *alan* kanssa. *Ala* vastaa tekstissä kysymykseen, mitä tapahtuu ja mistä puhutaan. Olen kiinnittänyt aineistossa huomiota tämän muuttujan sisällön ja toiminnan aloihin, jotka näkyvät erityisesti leksikaalisissa valinnoissa.

Analyysiin siirryttäessä oli muistettava huomioida useita eri konteksteja, jotka myös sekoittuvat toisiinsa. Kirjeiden historiallisella kontekstilla on vaikutusta kirjeiden sisältöön, mutta siihen ei kuulu pelkästään sota-aika, vaan yleisesti 1940-luvun kulttuuri ja ajatusmaailmat ovat tärkeä osa tulkintoja.

Lisäksi Allin ja Taunon uskonnollisuutta ei voi olla huomioimatta, sillä heidän hyvin kirjaimelliset tulkintansa Raamatusta ovat vaikuttaneet Taunon luomiin representaatioihin.

5 YKSILÖN REPRESENTAATIO

Ensimmäisessä analyysiluvussa käsittelen Alliin kohdistuvia representaatioita yksilötasolla. Nämä representaatiot sijoittuvat Larjavaaran (2007) representaatioiden lajittelussa yksilörepresentaatioihin, jotka kuvaavat yksilöä, kuten tässä tapauksessa Allia. Käsiteltävät representaatiot kohdistuvat suoraan siihen, millainen Alli on Taunon mielestä eikä esimerkiksi naiseuteen yleisesti. Analyysissa on otettava huomioon, että kyseessä on Taunon omia tulkintoja Allista, hänen vastauksistaan ja maailmasta yleisesti. Tutkimus juuri sen vuoksi käsittelee, millaisen representaation Tauno välittää Allista eikä sitä, millainen Alli todellisuudessa on.

5.1 Siveellisyys

Käsittelen tässä alaluvussa aineistoista nousseita Allin puhtauteen ja siveellisyyteen liittyviä representaatioita. Puhtauden kuvaa aineistossa luodaan usein sukupuoleen viittaavilla termeillä. Tutkimuksen aineistossa erityisesti ensimmäisissä kirjeissä nousee useasti esille sanan *tyttö* käyttäminen Allin kuvailemiseen, mutta kirjeissä on myös murre sanojen käyttöä. Nykypäivänä *tytöksi* kutsumista aikuisten naisten kohdalla saatetaan pitää alentavana kontekstista riippuen. Tämän vuoksi historiallinen konteksti on otettava huomioon *tyttö*-sanana analysoinnissa, sillä sen käytöllä on ollut erilaisia merkityksiä aikanaan, eikä sitä ole tarkoitettu nuoren naisen kohdalla mitenkään merkitykseltään halventavaksi tai alentavaksi. Kielitoimiston sanakirjan mukaan ennen *tytöllä* on nuoren naisen kohdalla tarkoitettu naimatonta naista, kun nykyään *tyttöjä* ollaan aikuisikäen asti ja sen jälkeen heitä kutsutaan naisiksi.

(9) Sinä olet hyvä tyttö ja sentähden ansaitset elämässäsi onnea ja iloa. (29.12.1943)

(10) Mutta pahas, kun se ”Tuoreslammin flikka” sotki kaikki mun jalot suunnitelmat. (16.4.1944)

Historiallisen kontekstin huomioon ottaen Tauno oletettavasti tarkoittaa *tytöllä* naimatonta naista, sillä *tyttö*-sanana käyttö Allista vähenee huomattavasti heidän naimisiinmenonsa jälkeen. Esimerkissä (9) Allia kutsutaan hyväksi tytöksi, ja tämän vuoksi Alli ansaitsee elämänsä onnea ja iloa. Oletettavasti Taunon näkemyksissä vastakohtaisesti huonot tytöt eivät ansaitse samalla tavalla hyvää elämänsä. Aineistossa nousee esille myös muita *tyttö*-sanana variaatioita. Esimerkin (10) flikka tarkoittaa tyttöä, mutta on murre sana tytön arkisemmasta versiosta *likasta*. Kielitoimiston sanakirja on vielä 50 vuotta sitten pitänyt ilmausta arkisena, mutta nykyään nettisanakirjoissa sitä pidetään loukkaavana

ilmaisuna (Vehmaskoski 2012). *Tyttö*-sanaa käyttäessä kirjeissä on usein täsmennetty adjektiivien avulla, millainen tyttö Alli tarkalleen on. Ensimmäisessä esimerkissä on käytetty tarkempaan kuvailuun adjektiivia *hyvä*, jolla Tauno luo Allista jo yksinään kunnollisen tytön kuvan.

Allia kuvaillaan aineistossa tyttönä muillakin tavoilla. *Hyvä tyttö* -ilmaukseen on aineiston representaatioissa yhdistetty myös adjektiivin *puhdas* käyttö, kuten esimerkissä (11) tulee useasti esille.

(11) Olen täällä ollessani jo vuosikausia päivästä toiseen kuunnellut näiden poikain juttuja naisista ja heidän kokemuksiaan naisten parissa. Ne jutut ovat poikkeuksetta sellaisia, että ne ovat joskus saaneet horjumaan minunkin uskoni, että vielä on hyviäkin tyttöjä. Mutta nyt olen varma, että on ainakin yksi hyvä ja puhdas tyttö ja mikä parasta: olen saanut ystäväkseni sen puhtaan sielun. Olen erittäin iloinen siitä, että Sinulla on niin jaloja periaatteita. Sellaiset juuri voivat pitää mielen ja elämän puhtaana. Pidä vain edelleenkin samat periaatteet selvinä. Kyllä se kannattaa. (27.2.1944)

Alkupään kirjeissä tulee esille useasti monen virkkeen mittaisia ylistyksiä Allista. Esimerkissä (11) Allia kuvaillaan hyvän lisäksi *puhtaaksi*, joka historiallisen sekä uskonnollisen kontekstin myötä tarkoittaa, että Alli ei ole tehnyt naimattomalle naiselle sopimattomia asioita, sillä hän on niin sanotusti pitänyt *elämänsä puhtaana* ja näin ollen hän on *puhdas sielu* Taunon kuvailemana. Sielulla tarkoitetaan oletettavasti Raamatun määritelmää, jossa sielu on ihmisen henkinen olemus. Kyseessä on siis henkinen puhtaus fyysisen puhtauden sijaan. Voidaan siis olettaa, että ollakseen hyvä tyttö, pitää olla myös puhdas. Tauno myös korostaa pitävänsä suuressa arvossa sitä, kuinka Alli on pitänyt elämänsä puhtaana ja on näin ollen hyvä tyttö. Hän kannustaa Allia pitämään samat periaatteet jatkossa selvinä, sillä se tulee kannattamaan.

Taunon luomiin representaatioihin vaikuttaa myös kirjeen dialoginen luonne eli Allin vastaukset. Tauno viittaa esimerkissä (12) Allin omiin sanoihin, joilla Alli on kuvannut itseään välinpitämättömänä ja huolimattomana, jolloin representaatio syntyy vastauksena Allille.

(12) Sitä minä en oikein ymmärtänyt, kun sanoit olevasi itseäsi kohtaan välinpitämätön ja huolimaton. Sen ainakin tiedän, että tärkeimmissä ajoissa olet huolehtinut itsestäsi kunnolla kerran olet pitänyt elämäsi puhtaana. (27.2.1944)

Selkeästi Alli ei pidä itseään esimerkin (12) perusteella ihan yhtä ylistettävänä hyvänä tyttönä kuin Tauno häntä kuvaa. Niin sanotusta vastaväitteestä huolimatta Taunolle itsestään huolehtiminen on riittävää, kunhan on pitänyt *elämän puhtaana*. Allin omat representaatiot itsestään eroavat Taunon luomista representaatioista, joissa Alli on hyvä, puhdas ja kunnollinen kristitty. Toki itsensä vähätellyssä voi olla kyse osittain myös kehujen kalastelemisesta Taunolta.

Puhtaudesta puhuminen on tarkemmin vielä liitettävissä seurusteluun, sillä sanalle esiintyy esimerkiksi (13) vastakohtana *epäpuhtaus* seurustelun yhteydessä.

(13) Elokuvissa yleensä esitetään niin epäpuhdasta seurustelua, ettei se voi olla vaikuttamatta niiden katsojiin. (13.10.1944)

Esimerkin (13) *epäpuhdas seurustelu* oletettavasti tarkoittaa esiaviollisen seksin harrastamista, sillä Tauno ja Alli ovat molemmat hyvin uskonnollisia. Raamatun kanta esiaviolliseen seksuaaliseen kanssakäymiseen on, että se on syntiä eli epäpuhtautta (2. Kor. 12:21). Näin ollen Taunon luoma representaatio Allista hyvänä ja puhtaana tyttönä luo olettamuksen uskonnollisista arvoista, joita molemmat pitävät tärkeinä sekä noudattamisen arvoisina. Kristinuskon synneistä voi olla puhdas monella tapaa.

Puheet hyvästä työstä jäävät taakse siinä kohtaa, kun Tauno ja Alli menevät naimisiin kesäkuussa vuonna 1944, mikä vahvistaa tytön tarkoittavan naimatonta naista. Tauno alkaa kutsua Allia vaimoksi tytön sijaan, kuten esimerkeissä (14) ja (15).

(14) Sinä olet kaikessa juuri sellainen kuin ihannetyttöni pitääkin olla. Nyt Sinä tosin jo olet vaimoni, mikä on aina parempi. (3.8.1944)

(15) Rakas oma vaimoni! (31.7.1944)

Esimerkissä (14) mainitaan vielä *tyttö*-sana, mutta Tauno huomauttaa kuitenkin heti perään, että nyt Alli on kyllä jo *vaimo* eikä enää *tyttö*. Myös alkutervehdyksissä naimisiinmenon jälkeen tapahtuu muutos. Aiemmin Tauno on kutsunut Allia usein vain nimeltä, mutta avioliittoon siirtymisen jälkeen lähes jokaisessa kirjeessä tervehdyksessä käytetään *vaimo*-sanaa, kuten esimerkissä (15) näkyy. Näin muodostuu selkeä siirtymä työstä vaimoksi avioliiton kautta eli representaatio Allista muuttuu suhteen edetessä ystävydestä seurustelun kautta avioliittoon.

Siveellisyyden kautta nousseissa representaatioissa näkyy Markkolan (2006) esittelemän siveellisyshierarkian vaikutus. Alli on hierarkian huipulla oleva puhdas tyttö, joka on pitänyt huolen omasta siveellisyydestään. Tämän alaluvun representaatiot liittyvät puhtauden korostamiseen, minkä vastakkainasetteluna toimii myös keskusteleminen epäpuhtaudesta, jota Alli ei edusta. Puhtaan tytön representaatiot esiintyvät vain alkupään kirjeissä eli reilusti ennen naimisiinmenoa. Vastakohtainen termi epäpuhtaus tulee esille vasta naimisiinmenon jälkeen, mutta tässäkin tapauksessa Tauno ja Alli päivittelevät elokuvien esittämää epäpuhdasta seurustelua ja nostavat itsensä ikään kuin jalustalle, sillä he eivät sellaisia elokuvia katsele. Allin siveellisyyden korostamiseen Tauno käyttää termiä tyttö,

jonka käyttö vaihtuu vaimoksi heidän naimisiinmenonsa jälkeen, kuten viimeisissä esimerkeissä (14–15) tulee esille.

5.2 Uskonnollisuus

Taunon uskonnollinen tausta näkyy vahvasti Allin representaatioissa läpi kirjeiden. Tässä alaluvussa tarkastelen representaatioita uskonnollisessa merkityksessä. Näihin representaatioihin sisältyvät uskonnollisilla termeillä kuvaukset, mutta myös Raamatun moraalikäsitteiden kautta representoiminen. Muissakin analyysin alaluvuissa uskonnollisuus vaikuttaa representaatioihin, mutta näissä representaatioissa aihe painottuu erityisesti. Esimerkki (16) toimiikin osittain taustoitukseksi tämän alaluvun representaatioista, sillä se kuvaa molempien vahvaa uskoa Jumalan johdatukseen, mikä on muistettava ottaa analyysissä huomioon.

(16) Sinä kehoitit minua jättämään Jumalalle kaikkien vaikeiden asioiden johdon. Jätetään vain! Hän yksin tietää, mikä meille kulloinkin on paras ja ohjaa sen mukaan. (20.2.1944)

Esimerkissä (16) Tauno viittaa Allin kehottaneen jättämään Jumalalle kaikkien vaikeiden asioiden johdon. Tämän ehdotuksen kanssa Tauno on samaa mieltä ja haluaa jatkossa jättää vaikeat asiat Jumalalle, sillä hän yksin tietää, mikä on kenellekin parasta ja ohjaa tämän tiedon mukaan. Koska Tauno selkeästi uskoo elämänsä tapahtumien olevan Jumalan käsissä eikä omissaan, näkee hän Allin osana Jumalan johdatusta.

Tauno kuvailee moneen kertaan kirjeissä Allin olevan *Jumalan lahja*. Tämä tulee esille erityisesti ennen naimisiinmenoa kihlautumisen jälkeen, kun Tauno kuvaa Allia hyvin ylistävästi uskonnollisessa merkityksessä. On kuitenkin otettava huomioon, että Taunon ylistävissä kehuissa Allia kohtaan on varmasti osuutta myös suhteen alkuvaiheella unohtamatta sodan aiheuttamaa halua elää hetkessä, jolloin ei voi tietää, jääkö kyseinen kirje viimeiseksi. Tämän vuoksi representaatiot ovat ylitse vuotavan positiivisia eivätkä ne ole aina realistisia kuvauksia Allista.

(17) Se on kuitenkin Jumalan lahja minulle. Saankin olla Sinusta kiitollinen yksin Hänelle. (22.4.1944)

(18) Sinä olet Jumalan lahja minulle. Kunpa Hän antaisi minulle taitoa antamaan tälle lahjalleni oikean arvon. Rukoile Sinäkin puolestani, että pitäisin Sinut aina kalleimpana ja suurimpana lahjana, mitä tässä elämässä voi saada. (19.5.1944)

(19) Tiedän kuinka suuri lahja Sinä minulle nyt olet. (25.5.1944)

Esimerkeissä (17–19) Tauno ylistää Allia useasti *Jumalan lahjana*, mikä luo mielikuvan Allista täydellisempänä kuin tavallinen ihminen maan päällä. Uskonnollisissa merkityksissä on tyypillistä puhua saaduista asioista Jumalan antamina lahjoina, sillä esimerkiksi kristinuskossa ajatellaan, että Jumala on luonut maailman ja ihmiset, joten näin ollen Jumala on luonut Allin ja hän on lahja Jumalalta Taunolle. Esimerkissä (17) tulee esille ensimmäisen kerran, kun Tauno kutsuu Allia *Jumalan lahjaksi*. Kehun perään Tauno painottaa, kuinka hän saa olla kiitollinen Allista yksin Hänelle eli Jumalalle, mikä vahvistaa aiemmin todettua, että Tauno tosissaan kokee kaiken elämässä tapahtuvan olevan Jumalan käsissä. Seuraavassa esimerkissä (18) Tauno ylistää Jumalan lahjan lisäksi Allia superlatiivien avulla *kalleimmaksi* ja *suurimmaksi* lahjaksi, mitä hän voi saada. Tästä tulee vaikutelma, että Allia täydellisempää ihmistä ei ole ja Taunon pitäisi olla suunnattoman kiitollinen tästä ”*Jumalan lahjasta*” ja muistaa arvostaa tätä lahjaa joka hetki. Adjektiivin *suuri* käyttö tulee esille myös esimerkissä (19), jossa se on perusasteessa superlatiivi-muodon sijaan.

(20) Tulin itsekkin oikein iloiseksi, kun huomasin, ettet ole enää masentuneella mielellä. Koita vain aina edelleenkin säilyttää sama, iloinen mielesi, jonka olet Jumalalta lahjana saanut. (8.7.1944)

Ilmaus *Jumalan lahja* saa myös tarkennuksia liittyen Allin luonteen kuvailemiseen. Esimerkissä (20) Tauno pyytää Allia säilyttämään masentuneisuudesta huolimatta *iloisen mielensä*, jonka hän on saanut Jumalalta lahjana. Tauno näkee Allin selkeästi iloisena luonteeltaan. Tarkemmin ottaen Taunon näkemys on, että tämä piirre on lahja Jumalalta eli kaikki hyvä on aina yhteydessä Jumalaan, joka on luonut maailman ja ihmiset.

Uskonnollisesta teemasta aineistossa nousee esille Allin rukoileminen Taunon puolesta sekä Allin rukouksien voima. Esimerkki (21) on ajalta ennen Allin ja Taunon kihlautumista, kun taas esimerkki (22) on naimisiinmenon jälkeen.

(21) Saat Sinä toki, rakas Alli, edelleenkin rukoilla puolestani. Tiedän, ettet Sinä voi ainakaan mitään pahaa minulle toivoa ja hyvää tietysti aina saa pyytää toisellekin. (2.4.1944)

(22) Olet pieni suojelusenkelini. Sinä rukoilet puolestani ja Jumala kuulee avunpyyntösi ja varjelee minua kaikissa vaaroissa. (25.6.1944)

Esimerkissä (21) Tauno kirjoittaa Allille, kuinka tämä saa edelleenkin rukoilla hänen puolestansa. Hän myös täydentää, ettei Alli voi ainakaan mitään pahaa hänelle toivoa ja hyvää saa aina pyytää toisellekin. Esimerkissä (22) Tauno kutsuu Allia omaksi *pieneksi suojelusenkelikseen*. Sodassa on kyseisellä hetkellä meneillään Kannaksen hyökkäyssota, ja Tauno on ollut useassa pahassa paikassa. Kaikista vaaratilanteista huolimatta Tauno ei ole saanut naarmuakaan ja uskoo sen johtuvan siitä, että

Alli on hänen suojelusenkelinsä, jonka rukouksiin Jumala vastaa. Adjektiivilla *pieni* tuskin viitataan ulkoisesti pienikokoiseen, vaan sitä käytetään tässä tapauksessa hellittelynimen kaltaisesti. Vaikka suojelusenkeliksi kutsumisella on uskonnollisia viittauksia, on se tarkoitettu pääosin hellittelynä ja kauniina kehuna Allia kohtaan. Tämä on kuitenkin ainoa kerta kirjeissä, kun Tauno kuvailee Allia adjektiivilla *pieni*.

Tauno ylipäänsä kokee useasti kirjeissä, että kaikki asiat ovat Jumalan käsissä ja Hän yksin päättää elämän kulusta kaiken. Näin ollen heidän suhteensa on ollut Jumalan johdatuksen ansiota, kuten esimerkeistä (23–24) näkyy.

(23) Sen kaiken oli varmaankin Jumala näin järjestänyt. Olen Häneltä aina pyytänyt hyvää aviopuolisia, jos Hän näkee hyväksi johtaa minut avioliittoon. Tämä pyyntöni näyttää toteutuvan yli odotusten. (19.5.1944)

(24) Ja kun minulla on Sinunlaisesi aviopuoliso, ei Jumala anna mulle niin suuria vaikeuksia, ettemme niistä Hänen avullaan selviä. (8.6.1944)

Esimerkissä (23) Tauno on pyytänyt Jumalalta hyvää aviopuolisoa ja kokee pyynnön toteutuneen yli odotusten, kun on saamassa Allin vaimokseen. Esimerkissä (24) hän kuvaa, kuinka Allin kaltaisen aviopuolison kanssa Jumala ei voi antaa liian suuria vaikeuksia elämään. Tästä saa mielikuvan Allista täydellisenä aviopuolisona ja uskovaisena, josta Jumalakin välittää niin paljon, ettei halua antaa liikaa vaikeuksia lahjansa elämän varrelle.

Suoran uskonnollisen kuvailun lisäksi representaatiot välittyvät myös uskonnollisten arvojen kautta. Esimerkissä (25) Tauno päivittelee, kuinka eräs heidän tuntemansa henkilö on pian vihkimisen jälkeen saanut lapsen.

(25) En muuten olisi uskonut, että Annalla olisi lapsi jo näin pian vihkimisen jälkeen. Siinäkin sen näkee, että heikkoja me olemme kaikki. Mutta pysy Sinä lujana edelleenkin. (20.2.1944)

Tästä voidaan tehdä oletus, että lapsi on syntynyt reilusti alle yhdeksän kuukautta vihkimisen jälkeen ja on selvää, että lapsi on saanut alkunsa jo ennen avioliittoa. Kuten jo aiemmin analyysissa on tullut ilmi, Taunon ja Allin uskonnollisessa maailmassa esiaviollinen seksi on ollut syntiä. Tauno kuitenkin kehottaa muiden synneistä huolimatta Allia pysymään lujana eli puhtaana kuten ennenkin. Tämä luo Allista representaation lujatahtoisena ja arvoistaan kiinni pitävänä kristittynä, joka ei anna ihmisyyden heikkouksille periksi.

Ylipäänsä halu pitää seurustelu puhtaana on molemmille tärkeää, sillä Tauno viittaa kirjeissä myös Allin ajatuksiin ja arvoihin, jotka tuntuvat olevan samanlaiset Taunon arvojen kanssa, kuten esimerkiksi (26–27).

(26) Siitä myös olen kanssasi samaa mieltä, että yövieraileminen on vähän sopimatonta, joten mielihyvin teen Sinun kanssasi sen päätöksen, ettemme me sellaista harjoita. (27.2.1944)

(27) Olen iloinen, ettet Sinä ole niihin kiinnostunut. Sillä mulla on sellainen käsitys ettei ahkeralla kuvissa kävijällä voi olla seurustelutakaan niin jaloja periaatteita kuin Sulla oli. Elokuviissa yleensä esitetään niin epäpuhdasta seurustelua, ettei se voi olla vaikuttamatta niiden katsojiin. (13.10.1944)

Merkki yhteisistä arvoista tulee esille esimerkistä (26), jossa Tauno ja Alli ovat yhtä mieltä siitä, että yövieraileminen on sopimatonta suhteen alussa eivätkä he sellaista halua harjoittaa. Esimerkissä (27) tulee vahvemmin esille Taunon tyytyväisyys puhtaaseen seurusteluun liittyvistä yhteisistä arvoista. Tauno mainitsee kirjeessä, ettei usein elokuvissa käyvällä voi olla yhtä jaloja periaatteita kuin Allilla on, koska elokuvissa nähtävä epäpuhdas seurustelu vaikuttaa väistämättä katsojiinsa.

(28) Miten onnellinen saankaan olla siitä, että Jumala johti tiemme yhteen niin ihmeellisellä tavalla. En olisi osannut toivoakaan itselleni sellaista ystävää kuin nyt olen saanut. Sellaisen ystävän omistaminen on arvokkaampi kuin se, että omistaa koko maailman tavaroineen. Autathan Sinä minua pitämään sieluni tallella ja sehän on kaikkein kalleinta. (2.4.1944)

Tauno korostaa esimerkissä (28) onnellisuuttaan siitä, että Jumala on tuonut Allin hänen luokseen. Lainaus alkaa huudahduslauseella, joka on muodostettu *miten*-kysymyssanan avulla. Tyypillisesti tällaisessa huudahduslauseessa esiintyy jokin modaaliverbi tai modus, johon voidaan liittää liitepartikkeli *-kin/-kAAn*, joka antaa ilmaisulle lisää sävyä ja painokkuutta (VISK §1713). Tässä tapauksessa lauseessa on modaaliverbi *saada* ja liitepartikkeli *-kAAn*. Kokonaisuutena lainauksesta välittyy Taunon kiitollinen asenne tähän ihmeelliseen asiaan eli Allin kaltaisen ihmisen saaminen omaan elämään. Hän myös vertailee Allin kaltaisen ystävän arvokkuutta suuremmaksi kuin koko maailmaan omistaminen.

Allin representoimisessa näkyy vahvasti kristinusko. Tässä alaluvussa esille tulee erityisesti Jumalan johdatuksen merkitys ja vaikutus näihin representaatioihin. Kokonaisuudessaan Alli on Jumalalta lahja Taunolle, mitä tämä haluaa pitää suuressa arvossa koko elämänsä ajan. Vaikka monet tämän aineiston representaatioista liittyvät jollain tasolla Taunon ja Allin uskonnollisuuteen, tämän alaluvun representaatioissa Jumalan arvostamisen tärkeys korostuu erityisesti. Suurin osa representaatioista sijoittuu suhteen alkuvaiheille lukuun ottamatta yksittäisiä kertoja myöhemmässä vaiheessa suhdetta.

5.3 Vertailu Alliin

Monet Taunon luomista representaatioista muodostuvat niin, että hän vertaa Allia itseensä. Näiden representaatioiden kautta saa kuvan, jossa Taunon mielestä Alli on paljon parempi kuin hän itse. Itsensä vähättelyä tulee esille huomattavasti enemmän ennen naimisiin menoa oletettavasti siksi, että suhde ei ole ollut historiallisen sekä uskonnollisen kontekstin huomioiden vielä varma tässä vaiheessa. Näin ollen erityisesti ensimmäisissä kirjeissä tulee esille Taunon itsensä vähättelyä enemmän kuin myöhemmissä kirjeissä, sillä silloin suhde ei ollut syventynyt. Esimerkkien järjestys on myös tämän vuoksi tässä aluvuossa pääosin kronologinen, jotta suhteen syventymisen vaikutuksia olisi helpompi havaita.

(29) Nyt olen tarinoinut turhia aivan liian paljon. Et varmaankaan jaksata ehkä ehkä lukea yhteenmenoon loppuun asti, mutta jos satut saamaan sellaista aikaa, ettei ole muuta tehtävää niin silloin voit jatkaa tämän lukemista. Minä kyllä mielelläni luen kirjeesi loppuun. Eivät ne milloinkaan niin pitkiä tule olemaankaan, että ne mua väsyttäisi. (14.1.1944)

(30) Mutta se mahdollisuus on olemassa, että lautaseni on liian niukka onnenkärpäselle ja siksi on kärpänen lentänyt muualle etsimään parempia aterioita. Tuskinpa se enää lentääkään tyhjälle lautaselle. Ei ainakaan niin kauan kuin on parempia tarjolla. (14.1.1944)

Omien kirjeiden huonommassa arvossa pitämistä tulee paljon ensimmäisissä kirjeissä esille. Tauno vähättelee esimerkissä (29) omien kirjeidensä tärkeyttä Allin elämässä. Hän kuitenkin painottaa heti vähättelyn perään, etteivät Allin kirjeet voisi olla koskaan liian pitkiä, vaan hän lukee ne oikein mielellään loppuun asti väsymättä. Tällä tavalla alkaa Taunon luoma vastakkainasettelu hänen ja Allin välillä. Tauno näkee itsensä vähäpätöisenä, kun taas Alli on hänen silmissään tärkeä ja mielenkiintoinen. Itsensä vähättely on kuitenkin todennäköisesti ainakin osittain tapa tiedustella Allin mahdollista kiinnostusta Taunoa kohtaan ilman, että tämän tarvitsee suoraan kysyä.

Myöhemmin samassa kirjeessä Tauno vihjailee kiinnostustaan Allia kohtaan selkeämmin. Esimerkissä (30) Tauno kuvailee lautasensa olevan liian niukka onnenkärpäselle, joka on lähtenyt muualle etsimään parempia aterioita. Hän myös epäilee, että kyseinen kärpänen lentäisi tyhjälle lautaselle niin kauan kuin on parempia tarjolla. Tässä Taunon kielikuvassa Alli edustaa onnenkärpästä, joka tuskin haluaa olla Taunon kanssa, jolla ei ole tarjota samanlaista elämää kuin muiden kanssa voisi olla. Tulkinnanvaraista on, vähätteleekö Tauno itseään myös ihmisenä tässä kielikuvassa.

(31) Minusta tuntuu vähän uskomattomalta, että Sinä tunnet mielenkiintoa näitä töherryksiäni kohtaan. Sillä jos Sinua kiinnostaa kirjeeni, niin silloin Sulla täytyy olla vähän mielenkiintoa minuakin kohtaan ja se tuntuu minusta mahdottomalta. (31.1.1944)

(32) Nyt kylläkin tiedän sellaisen, josta minä voisin pitää, mutta luulen, ettei hän voisi pitää minusta ainakaan pitempää aikaa, vaikka hetken tunnetta tuntisikin. Olen vähän sellainen kamalan luonteinen, että minua on vaikea ymmärtää. Saat arvata ketä tarkoitan sillä, josta voisin pitää. (31.1.1944)

Kirjeiden kirjoittamiseen liittyvät vähättelyt jatkuvat seuraavassakin kirjeessä. Esimerkissä (31) Taunosta tuntuu uskomattomalta, että Alli kokee mielenkiintoa hänen kirjeitensä kohtaan. Tauno kuvaa kirjeitensä *töherryksiksi* eli hänen omasta mielestään sisältö ei ole kovin ihmeellistä, vaan ennemmin huonosti ja hutiloiden tehtyä. Hän tuskin tarkoittaa kirjoittaneensa tahallaan huonosti, mutta sellaista hänen kirjeidensä sisältö vain on omasta mielestään.

Samaisessa kirjeessä on esimerkki (32), jossa Tauno vähättelee omaa luonnettaan eli itseään ihmisenä ilman sen ihmeellisempiä kielikuvia. Hän mainitsee ympärilyövästi tietävänsä sellaisen henkilön, josta voisi pitää, mutta luulee, ettei hänen kiinnostuksen kohteensa voisi tuntea Taunoa kohtaan samoin ainakaan kovin kauaa. Tämä johtuu siitä, että hän on mielestään sillä tavalla kamalan luonteinen, että häntä on vaikea ymmärtää. Esimerkki vahvistaa aiemmin mainitun onnenkärpäsen esimerkissä (30) tarkoittaneen Allia, sillä lainauksen lopussa hän haluaa Allin arvaavan, kenestä Tauno voisi pitää. Myöhemmin samassa kirjeessä Tauno jatkaa itsensä vähättelyä, mutta perustelee enemmän näkemyksiään, kuten esimerkistä (33) huomaa.

(33) Tiedän kyllä, että hyviä tyttöjä on vielä olemassa, mutta ensiksi olen ajatellut, ettei minulle ole heidän suhteensa mitään mahdollisuuksia ja toiseksi, jos olisin onnistunut saamaan jonkun pauloihini, niin olen tuntenut itseni liian huonoksi omistamaan hyvän elämän toverin, enkä sen vuoksi ole uskaltanut muuta kuin ihailla hyviä tyttöjä. (31.1.1944)

Esimerkissä (33) Tauno puhuu hyvistä tytöistä, mutta on ajatellut, ettei hänellä ole mitään mahdollisuuksia heidän suhteensa. Jos kuitenkin joku hyvä tyttö olisi hänestä kiinnostunut, on hän kokenut itsensä liian huonoksi omistamaan hyvän elämän toverin ja on sen vuoksi tyytynyt vain ihailemaan heitä. Kokonaisuudessaan tuntuu, että juuri tässä 31.1.1944 lähetetyssä kirjeessä on erityisen paljon Taunon itsensä vähättelyä ja sitä kautta Allin nostamista jonkinlaiselle jalustalle.

Seuraavassakin kirjeessä Taunon itsensä vähättely jatkuu. Esimerkit (34–36) ovat samasta kirjeestä, ja niissä on hyvin samankaltainen sisältö keskenään. Jokaiselle esimerkille on yhtenäistä se, ettei Tauno koe ansaitsevansa Allilta huomiota.

- (34) Toivon vai ettet kovin pian kyllästyisi ilahduttamiseeni. Enhän tosin sitä iloa ansaitsisi, mutta siitä huolimatta sitä toivon. Mehän olemme kaikki vähän sellaisia, että toivomme aina enemmän ja parempaa kuin mitä ansaitsemme. (9.2.1944)
- (35) En oikein tiedä mistä tämä mielenkiintoni Sinuun johtuu. Ei se taida olla oikein oikeutettuakaan. (9.2.1944)
- (36) Tulisni siitä liian onnelliseksi varsinkin jos se mielenkiinto tulisi siltä, jota... Sua anteeksi, että kirjoitan tällaista. Nyt olen tainnut ylittää toveruuden rajat. Sinun on nyt varoitettava ja nuhdeltava minua. (9.2.1944)

Esimerkissä (34) Tauno toivoo, ettei Alli kyllästyisi pian hänen ilahduttamiseensa, vaikkei sitä iloa ansaitsisikaan. Taunon mukaan kaikki ovat vähän sellaisia, että toivovat enemmän ja parempaa kuin ansaitsevat. Esimerkissä (35) Tauno kertoo Allille, ettei tiedä, mistä hänen mielenkiintonsa Allia kohtaan johtuu, mutta ei usko tuntemuksensa olevan oikeutettuakaan. Esimerkissä (36) Tauno ilmaisee epäsuoremmin sen, ettei ansaitse olla Allin mielenkiinnon kohde. Tauno kertoo tulevansa liian onnelliseksi, jos mielenkiinto tulisi Allilta, vaikka ei nimellä täsmennäkään tätä. Tauno kuitenkin kokee ylittäneensä tällä vihjailevalla kommentilla ystävyyden rajat, mikä voisi selittää kirjeessä toistuvaa aihetta, koska Tauno haluaisi olla Allin kanssa enemmän kuin ystäviä ja näin ollen yrittää kalastella varmistusta Allin tunteista.

Vaikka yleisesti Taunon ja Allin vertaileminen keskenään on ollut lähtöisin Taunosta itsestään, alun kirjeestä löytyy myös yksi kohta, jossa Alli itse on epäillyt omaa arvoaan sekä Taunon todellisia motiiveja, kuten esimerkki (37) osoittaa.

- (37) Sinä ehkä vähän epäilet sitäkin, että olisit minulle ”hätävaraystävä”, mutta tunnustan suoraan, että olet parhain ystäväni, mitä minulla on koskaan ollut, ja siksi olen Sinuun luottanutkin monin verroin enemmän kuin kehenkään toiseen. Toivon vain hartaasti, että edelleenkin saisini pitää Sinut parhaana ystäväni ja luottaa Sinuun kaikessa. Toivon myöskin, että Sinäkin minuun hiukan luottaisit, vaikka en suinkaan olekaan luottamuksesi arvoinen. Minulla on Sinusta niin kaunis kuva mielessäni, etten usko olemassakaan sellaista miestä, joka ansaitsisi täydellisen luottamuksesi. (20.2.1944)

Esimerkissä (37) Tauno kertoo Allin epäilleen olevansa Taunolle vain ”hätävaraystävä”, mikä ajaa Taunon kuvailemaan, kuinka tärkeä ja ihana ystävä Alli hänelle on. Hän myös toivoo Allin luottavan häneen, vaikka ei koe ansaitsevansa Allin luottamusta. Taunolla on Allista niin kaunis kuva mielessään, ettei hän usko kenenkään miehen ansaitsevan Allin täydellistä luottamusta. Tässä kohdassa Tauno selkeästi enemmän lähtee kuvailemaan ja ylistämään Allia, kun vertaa tämän alaluvun aiempiin esimerkkeihin. Merkittävämpi kehuminen johtuukin todennäköisesti siitä, että Alli on antanut

itse epäilykselle aihetta ja Taunolle tulee tämän vuoksi kovempi tarve poistaa epäilykset. Tämä täydentää Allin representaatiota paremmaksi kuin kukaan muu voi olla – varsinkaan Tauno.

(38) Parhaimmat kiitokset kirjeestäsi! Sain odottaa sitä niin kauan, että jo pahoin pelkäsin suututtaneeksi Sinut niin pahasti, ettet enää minulle kirjoitakaan. Meinasin vaipua jo toivottomuuteenkin.
(27.3.1944)

(39) Sinä olet niin hyvä minulle, etten haluaisi luopua Sinusta muuta kuin siinä tapauksessa, että löydät suuremman onnen muualta. Minulle Sinä olet paras. (27.3.1944)

Ajallisesti esimerkit (38–39) sijoittuvat Taunon ja Allin ensimmäisen tapaamisen jälkeen. Kyseiseen kirjeeseen on liittynyt pelkoa vastauksen saamisesta, mikä liittyy Taunon omiin epävarmuuksiin. Esimerkissä (38) Tauno kiittelee kirjeelle tyypillisen rakenteen tapaan kirjeen saamisesta. Hän kertoo myös saaneensa odottaa niin kauan kirjettä, että jo pelkäsi suututtaneen Allin niin pahasti, ettei tämä haluaisi enää kirjoittaa hänelle. Tämän vuoksi Tauno oli vaipua toivottomuuteen asti. Kyseinen kirje on ensimmäinen jäljellä oleva kirje tapaamisen jälkeen, mutta todellisuudessa välissä on ollut jokin tähän vuoteen mennessä kadonnut kirje, sillä Tauno viittaa myöhemmin kirjeessä pelänneensä kirjoittaneen jotain sopimatonta Allille.

Esimerkissä (39) Tauno kertoo Allin olevan hänelle niin hyvä, ettei haluaisi luopua tästä kuin vain siinä tapauksessa, että Alli löytäisi suuremman onnen muualta. Tauno kuitenkin kokee juuri Allin olevan hänelle paras. Tapaamisen jälkeen tunteiden suurempi ilmaus on selkeästi voimistunut eli oletettavasti kiinnostuksen vastakaiku on saanut tapaamisessa vahvistusta.

(40) Tiedän kyllä, etten ole Sinulle tarpeeksi hyvä, mutta olen oppinut pitämään Sinusta niin paljon, etten haluaisi Sinua menettää. (16.4.1944)

(41) Se tuntuu paljon uskomattomammalta, että Sinä rakastat minua, kun ei minussa ole mitään hyvää.
(22.4.1944)

Ennen kihlautumista Taunon ja Allin välistä vertailua tulee kirjeissä esille vielä pari kertaa. Esimerkeissä (40–41) Tauno ei koe olevansa tarpeeksi hyvä Allille, mikä on aiemmissakin kirjeissä ollut toistuva näkökulma. Esimerkissä (40) hän sanoo, ettei ole tarpeeksi hyvä Allille, mutta ei haluaisi menettää tätä. Taunon omaan hyvyden puutteeseen on vielä äärimmäisempi näkökulma esimerkissä (41), jossa Tauno kokee, ettei hänessä ole yhtään mitään hyvää.

(42) Ajattelin jo, että ellei tänään tule, niin olet tainnut tulla katumapäälle ja tuumaat nyt itseksi, mitä kirjoittaisit. Mutta eihän sentään niin ollut käynyt, enkä minä sitä vakavissani ajatellutkaan.
(27.5.1944)

Kihlautumisen ja naimisiinmenon välillä esiintyy Taunossa vielä pientä epävarmuutta. Esimerkissä (42) Tauno ajattelee kirjeen viivästymisen johtuvan siitä, että Alli on tullut katumapäälle heidän tulevan avioliittonsa suhteen. Perään hän kuitenkin tarkentaa, ettei tosissaan tätä ajatellut. Kyseessä voi olla puhtaasti vitsailu, mutta aiemmat esimerkit huomioon ottaen Tauno saattoi todellisuudessa jonkin verran pelätä kyseistä mahdollisuutta.

Naimisiinmenon jälkeen Taunon itsensä vähättely alkaa jäämään kokonaan pois, sillä esimerkki (43) on kirjeenvaihdon ainoa vähättely, joka esiintyy naimisiinmenon jälkeen.

(43) Sinä olet mulle niin hyvä. Paljon parempi kuin mitä olisin ansainnut, mutta Sinä olisit tarvinnut paremman miehen. (10.9.1944)

Tauno kertoo esimerkissä (43), kuinka Alli on hänelle paljon parempi kuin olisi ansainnut ja Alli olisi tarvinnut paremman miehen. Kyseisen kirjeen aikaan heidän avioliittonsa on kestänyt suunnilleen kolme kuukautta toisiaan näkemättä tuona aikana. Kirjeestä ei saa suoraan selville, miksi Tauno ajattelee tässä kohtaa olevansa huono mies Allille, mutta luultavasti kyseessä ovat samat epävarmuudet itsestä kuin aiemmissakin kirjeissä sekä yleinen riittämättömyyden tunne. Taunon pohdinta kyseisessä lainauksessa on tyyliään kuvitteellinen, sillä esimerkin jälkimmäisessä virkkeessä Tauno käyttää konditionaalin perfektiä yhdessä vertailumuodon kanssa luodakseen tämän kuvitteellisen asiantilan.

Tämän alaluvun esimerkeissä Tauno representoi selkeämmin itseään kuin Allia. Kuitenkin näiden omien representaatioiden perusteella Tauno luo hänen ja Allin välille voimakkaan vastakkainasettelun. Jos kerran Tauno kuvailee olevansa huono eikä ansaitse hyvää elämäänsä, Alli on kyseisen representaation vastakohtana se hyvä, joka ei ansaitse Taunon kaltaista huonoa miestä elämäänsä. Yhtä esimerkkiä lukuun ottamatta kaikki aineiston esimerkit ovat kirjeistä ennen Taunon ja Allin häitä. Näin ollen Taunon epävarmuudet omasta huonoudestaan tuntuvat lähestulkoon kaikkoavan häiden jälkeen, mikä tuo uskonnollisen kontekstin vaikutukset esille avioliiton merkityksen kautta.

5.4 Huolehtiminen

Vaikka lähtökohtaisesti Taunon representaatiot Allista ovat kehumista ylistämiseen asti, on kirjeisiin päätynyt myös representaatioita, jotka eivät anna pelkkää positiivista mielikuvaa Allista. Näitä representaatioita ei voi kuitenkaan sanoa negatiivisiksi, sillä niissä on ennemminkin huolehtiva sävy

Taunon puolesta. Alaluvun esimerkit kertovatkin lähtökohtaisesti itsestä huolehtimisen tärkeyden ympärillä niin fyysisen kuin henkisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Ajallisesti kaikki huolehtimiseen liittyvät representaatiot sijoittuvat naimisiinmenon jälkeen lukuun ottamatta ensimmäistä esimerkkiä. Tämä voi johtua suhteeseen syntyneestä luottamuksesta, jonka vuoksi Tauno uskaltaa ilmaista muitakin kuin ylistäviä representaatioita Allista.

(44) Koita järjestää sen verran vapaata itsellesi, äläkä viitsi näännyttää itseäsi sillä työnteolla. Kyllä minä muutenkin tiedän ja uskon, että olet liiankin ahkera. (2.4.1944)

Esimerkki (44) on tämän luvun esimerkeistä ainoa, joka on kirjoitettu ennen Taunon ja Allin naimisiinmenoa. Tämä esimerkki ei kuitenkaan tule esille aivan ensimmäisissä kirjeissä, vaan Tauno ja Alli ovat tavanneet jo kerran ja sopivat nyt seuraavaa tapaamista. Tauno on huolissaan Allin kovasta työnteosta ja pelkää tämän vielä näännyttävän itsensä. Hän toivookin, että Alli saisi järjestettyä sen verran vapaata, jotta he voisivat tavata Taunon seuraavalla lomalla.

Kesäkuun lopussa kirjeissä alkaa esiintyä ensimmäisiä huolehtimisen representaatioita Allia kohtaan. Kuukauden alussa Esimerkin (45) taustana on Taunon edellinen kirje, jossa hän kertoo tiputtaneensa vihkisormuksen samalla, kun viholliset yrittivät tulittaa hänet hengiltä. Tauno ja Alli ovat viettäneet häitä, joista Tauno on lähtenyt keskelle Kannaksen hyökkäyssotaa.

(45) Alli rakas, älä ole sen takia taikauskoinen. Se ei merkitse sitä, että rakkautemme sammuisi. (25.6.1944)

Esimerkissä (45) Tauno pyytää, ettei Alli olisi tapahtuman vuoksi taikauskoinen ja tyynnyttelee tätä, ettei sormuksen tippuminen merkitse heidän rakkautensa sammumista. Tässä esimerkissä Tauno on rauhoittavan huolehtivainen Allia kohtaan, mutta Allista syntyy kuitenkin hiukan hölmö kuva, kun tämä sortuu taikauskoiseksi.

(46) Siinä kuvasit olevasi kovasti masentunut. Rakas Alli, miksi Sinä otat asioita niin vakavasti, että ne masentavat mielesi, jos ei aina kaikki mene oikein hyvin. (6.7.1944)

Sodan vaaralliset tapahtumat vaikeuttavat henkistä jaksamista niin rintamalla kuin kotonakin. Esimerkissä (46) Tauno viittaa Allin kertoneen olevansa kovin masentunut. Tästä Tauno tulee hiukan huolestuneeksi ja kysyykin Allilta, miksi tämä ottaa asioita niin vakavasti, että ne masentavat mielen, jos kaikki ei mene hyvin. Tämän vuoksi Allista syntyy kuva, että hän on vakavamielinen eikä välttämättä osaa iloita, elleivät asiat ole oikein hyvin. Todellisuudessa on täysin luonnollista kokea masentuneisuutta, vaikka ei edes olisi sota-aika, joten Alli on hyvin inhimillinen tässä tapauksessa eikä monien ylistävien representaatioiden jälkeen olekaan sen ihmeellisempi kuin muut.

(47) On se sotahomma toisinaan sellaista, ettei se oikein naisille sopisi. Ei siellä linjassa kestä kaikkien miestenkään hermot, vaikka ei taida naisten hermot sen huonompia olla kuin meidänkään, mutta se homma ei muuten sovi naisille. Jos me emme saa ryssiä pysäytetyksi, niin ei ne pysähdy, vaikka tänne naisiakin tulisi. (20.7.1944)

Taunon huolenaiheet Allin herkkyydestä liittyvät myös yleisesti kaikkiin naisiin. Esimerkissä (47) Taunon mielestä sotahommat eivät sovi naisille, sillä linjassa ei kestä kaikkien miestenkään hermot. Toki hän huomauttaa perään, että ei naisten hermot taida olla sen huonompia kuin miestenkään, mutta homma ei muuten sovi naisille. Jos miehet eivät pysty pysäyttämään vihollista, ei vihollinen pysähdy, vaikka naiset sotimaan tulisivatkin.

Huolenaiheita eivät aiheuta pelkästään sodan tapahtumat, vaan arkisemmatkin asiat. Esimerkit (48–49) liittyvät huoleen Allin ulkonäköön liittyen.

(48) Minä myös näin Sinusta jälleen unta. Olit lihonut tavattomasti. Olit jo yhtä lihava kuin Henna. Muuten olit mulle yhtä hyvä kuin ennenkin. Onkohan unessani perää? Tuskinpa Sinä sentään niin hyvillä sapuskoilla olet ollut tällaisena aikana. (21.8.1944)

(49) Ei sun tarvitse lihomista pelätä, sillä ei se ole niinkään vaarallista kuin laihtuminen. Et ollut syönyt sitä sokeriakaan, jonka lähetin. En sitä sentakia lähettänyt, että siitä mulle jotakin laittaisit ja lähettäisit. (29.8.1944)

Esimerkit (48) ja (49) ovat peräkkäisistä kirjeistä, mutta ne liittyvät samaan keskusteluun, joka on lähtöisin esimerkistä (48). Kyseisen kirjeen lopussa Tauno kertoi nähneensä Allista unta, jossa tämä oli lihonut Taunon sanojen mukaan tavattomasti ja oli jo yhtä lihava kuin Henna. Tauno kuitenkin lohduttaa Allin olleen hänelle muuten ihan yhtä hyvä kuin ennenkin, mutta pohtii unen todellisuuden mahdollisuutta. Hän tuleekin siihen tulokseen, että tuskin Alli on ollut tarpeeksi hyvillä ruuilla sota-aikana lihoakseen niin paljoa. Esimerkin jälkeen on tullut Allilta vastauskirje, jossa hän on ilmeisesti pelännyt lihomista, sillä esimerkissä (49) Tauno rauhoittelee, ettei Allin tarvitse lihomista pelätä, sillä se ei ole yhtä vaarallista kuin laihtuminen. Alli ei ollut osittain varmaankaan tästä syystä syönyt sokeria, jonka Tauno oli lähettänyt, vaan oli leiponut Taunolle rintamalle herkkuja. Allin pelko lihomisesta ei ole toki tullut aivan tyhjäksi, kun kuitenkin edellisessä kirjeessä Tauno on hiukan kauhistelemaan sävyyn puhunut unessa olevasta Allista, joka oli lihonut tavattomasti.

Analyysin kannalta on muistettava ottaa huomioon kirjeiden historiallinen konteksti, jossa tavattomasti lihonut on ollut jo todella reilusti ylipainoinen. Taunokin sanoo esimerkissä (49), että laihtuminen on paljon vaarallisempaa, eli lievä ylipaino on nähty ennemmin hyvänä kuin huonona asiana.

Esimerkkien painosta huolehtiminen kääntyy enemmän siihen, että Tauno haluaisi Allin syövän mieluummin liian hyvin ja huolehtivan itsestään eikä pelkästään muista. Tämä luo representaation Allista epäitsekäänä ja muista huolehtivana, mutta myös stereotyyppisenä naisena, joka haluaa pitää linjansa kurissa eikä innostu kuvitteellisella lihomisella vitsailusta. Paino on loppuen lopuksi monelle herkkä aihe.

Monet Taunon huolenaiheet liittyvät arkisissa asioissa enemmänkin Allin liian kovaan raatamiseen töiden suhteen kuin ulkonäkököön, kuten esimerkit (50–52). Representaatioita on myös näkökulmasta, jossa huolenaiheena on, millaista työtä Taunon mielestä Allin on parempi tehdä.

(50) Ja täytyyhän sitä sentään siellä siviilissäkin joitakin olla. Yhtä tärkeitä on ne työt siellä kuin nämä täällä. En minä oikein hyvää tykkäisi, jos Sinäkin sieltä lähtisit nyt näihin hommiin. (20.7.1944)

(51) Kovasti äitee oli tyytyväinen nuoriin emäntiin. Sanoi teidän pitävän itseänne liika lujalla, vaikka ei hän ole pakottanutkaan. Se on vähän liikaa, kun heti sillä lailla raadatte. On sitä Ojanperässä tavattu pärjätä, vaikka ei meillä koskaan mitään työhulluja ole ollut. (7.8.1944)

(52) Sinä olet vain kaikissa tomissasi niin kovin perusteellinen. Onhan se kyllä hyvä, kun työnsä kunnolla suorittaa, mutta ei sitä sentään kannata itseään ennen aikojaan näännyttää aivan loppuun. (30.9.1944)

Esimerkissä (50) Tauno kertoo, kuinka kotirintamalla olevat työt ovat yhtä tärkeitä kuin sotarintamalla olevat. Tauno ei kuitenkaan yhtään pitäisi, jos Alli lähtisi sotarintamalle töihin. Taustalla voi olla historiallinen käsitys miesten ja naisten välisistä rooleista sota-aikana, mutta Taunon näkemykseen vaikuttaa varmasti myös Allin turvallisuudesta huolehtiminen. Sota-aikana edes kotirintamalla ei ole täysin vaaratonta, mutta luonnollisesti haavoittumisen tai kuoleamisen uhka on huomattavasti suurempi sotarintamalla.

Useaan otteeseen kirjeissä Tauno on ollut erityisen huolissaan Allin liiallisesta työnteosta. Esimerkissä (51) Tauno kertoo hänen äitinsä olleen tyytyväinen Alliin, joka on ollut auttamassa heidän maatilallansa sadonkorjuussa. Äiti oli kuitenkin sanonut Allin pitävän itseänsä liika lujalla, ja Tauno yrittääkin tätä toppuutella raatamisen suhteen, sillä on heillä kuulemma pärjätty ennenkin ilman työhulluja. Allin kutsuminen työhulluksi on saatettu tarkoittaa humoristisella tavalla liioitteluksi, vaikka ilmauksessa on varmasti paljon todenperäisyyttä. Esimerkki (52) liittyy myöskin Allin liialliseen työnteeseen, jota Tauno yrittää hillitä. Tauno kuvailee Allin olevan kovin perusteellinen kaikessa, mihin tämä ryhtyy. Töiden tekeminen kunnolla on Taunon mielestä toki hyvä asia, mutta Allin ei

kannattaisi *näännyttää* itseään aivan loppuun. Molemmat esimerkit luovat Allista representaation ahkerana ja hiukan myös täydellisyyden tavoittelijana, sillä Taunokin kutsuu hänen olevan kaikissa toimissaan niin perusteellinen.

(53) Sinussa näyttää vielä olevan ”ahkeruuden piru” vallalla, kun niin kovin haluaisit ansaita.
(10.8.1944)

Tauno viittaa esimerkissä (53) Allin liiallisen työnteon motiiviin ja toteaa, että Allissa näyttäisi olevan vallalla *ahkeruuden piru*, kun niin kovasti haluaa ansaita rahaa. Vaikuttaa siis siltä, että Alli ei ihan pelkästään hyvää hyvyttään tee paljon töitä, vaan pyrkii myös tienaamaan itselleen mahdollisimman paljon rahaa. Ahkeruuden pirun vallassa oleminen on ainoa kerta kirjeissä, kun Tauno yhdistää Alliin negatiivisen, kristinuskoon liittyvän ilmauksen.

(54) Ei Sun kyllä tarvitse pelätä piian nimeä saavasi niin kauan kuin minä siihen voin jotakin vaikuttaa.
Jos kuitenkin joskus siihen asemaan joudut, niin silloin olen minä renki. Aina Sun kuitenkin täytyy olla vähän yläpuolella minua. (21.8.1944)

Taloudelliseen pärjäämiseen liittyy suurempiakin huolenaiheita Allin elämässä. Tauno viittaa esimerkissä (54) Allin pelänneen joutuvansa piiksi, mutta sanoo pelon olevan turha niin kauan kuin hän asiaan voi vaikuttaa. Tauno kuitenkin urhoollisesti kertoo ryhtyvänsä rengiksi, jos Allista piika tulee, sillä Allin pitää aina olla vähän hänen yläpuolellaan. Vaimon laittaminen miehen yläpuolelle on harvinaisempi näkökulma, kun ottaa kirjeiden historiallisen kontekstin huomioon. Tuohon aikaan avioliitossa mies on saattanut ajatella olevansa enemmänkin se, joka on yläpuolella.

(55) Saat Sinä silloin valmistaa vieraille niin hyvää kuin vain osaat. En minä sitä hassaamisena pidä, ellet ala suurempia pitoja kovin usein pitämään. (10.9.1944)

Edellisissä esimerkeissä esille tullut Allin ahkeruuden representaatio ulottuu töiden lisäksi kotitöihin ja hyvänä emäntänä olemiseen. Esimerkissä (55) Tauno kertoo Allille, että tämä saa halutessaan vieraille tarjota niin hyvää ruokaa kuin vain osaa valmistaa, kunhan ei suuria pitoja kovin usein pidä. Tässä tapauksessa Tauno on enemmän huolissaan säästeliäänä pysymisestä eikä niinkään suoraa Allista itsestään. Allille itselleen näyttäisi olevan kuitenkin hyvin tärkeää järjestää pitoja ja tarjota niissä parastaan, vaikka se olisikin vähän tuhlailevaa, sillä hän on valmis huolehtimaan ennen kaikkea muiden hyvinvoinnista.

Vaikka lähtökohtaisesti Taunolla on ollut Allin osaamisesta asiassa kuin asiassa luottamusta, hän ei ole aivan varma Allin osaamisesta maatalon askareissa. Esimerkissä (56) tulee esille huolehtimista Allin taidoista työskennellä navetassa.

(56) Kuinkas siitä lypsämisestä selvisit? Tuliko meijeriin mitään vai menikö kaikki hihaan? (3.8.1944)

Esimerkissä (56) Tauno kysyy leikkisään sävyyn Allilta, kuinka tämä selvisi lypsämisestä ja saiko tämä meijeriin mitään vai menikö kaikki hihaan. Tämä esimerkki osoittaa myös huolehtimista kotimaatilan asioiden sujumisesta ja Taunon toivetta Allin tulevasta elämästä maatalon emäntänä.

Esimerkkien perusteella Alli tuntuu olevan ahkera kaikessa muussa paitsi itsestään huolehtimisessa. Tämä alkaa näkyä viimeisissä kirjeissä, joissa Tauno on ruvennut ilmaisemaan huoltansa Allia kohtaan entistä suuremmin.

(57) Sanoit olleesi vähän sairas. Toivottavasti se oli ohimenevää laatua. Olet tainnut olla liian huolimaton terveytesi suhteen. (13.10.1944)

(58) Kovin Sinä vaivaat itseäsi niillä tulevaisuuden suunnitelmilla. Olet ehkä liian huolestunutkin. (23.10.1944)

Esimerkissä (57) Tauno viittaa Allin sanoneen, että tämä on ollut vähän sairas. Tauno ei kuitenkaan täsmennä, millainen sairastuminen on kyseessä, mutta hän toivoo sen olevan ohimenevää laatua, joten oletettavasti kyseessä on ihan vain flunssan tapainen tauti. Lainauksen lopussa Tauno toruu Allia liian huolimattomaksi terveyden suhteen. Esimerkissä (58) Tauno on huolissaan, kun Alli tuntuu kovasti vaivaavaan itseään tulevaisuuden suunnitelmilla ja kutsuu tätä liian huolestuneeksi. Molemmissa esimerkeissä Tauno käyttää adjektiivin astemääritettä *liian* ilmaisemaan Allin ominaisuuden haitallista tai tarpeettoman suurta määrää. Näiden esimerkkien perusteella Allista syntyy representaatiot, joissa hän on tarpeettoman huolimaton terveytensä suhteen sekä tarpeettoman huolestunut tulevaisuudesta.

Monet huolehtimisen kautta esille tulleista representaatioista ovat lähtöisin Allin epäitsekkästä käytöksestä ja liiallisesta raatamisesta, jolloin hänen oma hyvinvointinsa on jäänyt taka-alalle. Muita esille nousevia aiheita ovat raha sekä terveys niin henkisellä kuin fyysisellä tasolla. Allilla on enemmän tapa huolehtia kaikesta muusta paitsi itsestään, mistä Tauno ei pidä. Hänelle olisi tärkeää, että Alli huolehtisi myös itsestään, joten nämä representaatiot ovat ensimmäisiä jokseenkin negatiivisia kuvia Allista. Muista tämän analyysiluvun alaluvuista poiketen nämä representaatiot ovat tulleet esille kirjeissä naimisiinmenon jälkeen lukuun ottamatta esimerkkiä (44), jonka esittelin ensimmäisenä.

6 NAISEUDEN REPRESENTAATIOIT

Käsittelen tässä analyysiluvussa Alliin kohdistuvia representaatioita laajemmin naiseuden kautta. Nämä representaatiot menevät Larjavaaran (2007) representaatioiden lajittelussa tyyppirepresentaatioihin, jotka kuvaavat yleisiä ominaisuuksia, kuten tässä tapauksessa sukupuolirooleja ja avioliittoa. Osa esimerkeistä viittaa suoraan Alliin naisena tai vaimona, mutta osassa puhutaan yleisellä tasolla naisuudesta ja vaimoudesta. Nämä representaatiot ovat kuitenkin yhdistettävissä Alliin, sillä hän edustaa Taunolle naista ja vaimoa.

6.1 Naiseus

Käsittelen tässä alaluvussa aineistossa esiintyviä representaatioita, kuinka naiset ovat yleensä miesten uhreina. Esimerkkien avulla tulee ilmi, että Tauno pitää naisia heikkoina ja viattomina. Miehet taas ovat pahoja ja leikkivät naisilla. Ilkeiden miesten leikkien vuoksi syntyy pahoja naisia, mutta Alli ei kuitenkaan onneksi ole sellainen, sillä hän on pitänyt itsensä puhtaana. Nämä kaikki esimerkit ovat kirjeistä, jotka on lähetetty ennen Allin ja Taunon kihlautumista. Heidän kihlautumisensa jälkeen Tauno ei ole enää samassa määrin syyttänyt miehiä naisten turmelemisesta.

(59) Onhan nyt karkausvuosikin, että voit hyvin käyttää tilaisuutta hyväksesi ja hommata parhaan mahdollisen. Toivon vain, että edelleenkin noudatat hyvää periaatettasi, ettei vakavilla asioilla sovi leikkiä. Useimmitenhan se tosin tapahtuu poikain taholta sellainen leikki, mutta voivat siihen tytötkin osallistua. (14.1.1944)

Esimerkissä (59) Tauno kirjoittaa Allille, kuinka tämä voisi hyödyntää karkausvuotta ja hoitaa naisena kosimisen saadakseen itselleen parhaan mahdollisen puolison. Tämä lainaus on kirjeenvaihdon alusta toisesta kirjeestä eli ensimmäisestä kirjeestä saadun vastauksen jälkeen. Alun kirjeissä on enemmän kiertoilmauksia ja vihjailua kuin myöhemmissä kirjeissä, sillä Tauno ei ole ollut varma Allin tunteista häntä kohtaan. Karkauspäivää on kutsuttu ennen vanhojenpiikojen päiväksi, koska silloin naisilla on ”lupa” kosia miehiä. Tauno tuskin tarkoittaa kutsua Allia vanhaksi piiaksi, vaan enemmänkin leikittelee ajatuksella, että nyt olisi lupa kosia myös Allilla. Tauno kuitenkin toivoo, että Alli noudattaisi hyviä periaatteitaan jatkossakin eikä leiki vakavilla asioilla. Pojat kuitenkin hänen mielestensä sortuvat tähän leikkiin useammin, mutta tytötkin voivat leikkiin osallistua. Oletettavasti ti-

lannekontekstiin nähden tässä tarkoitetaan tunteilla leikkimistä eli loppuen lopuksi toiseen osapuoleen leikin vuoksi sattuu, minkä vuoksi sellainen ei ole suotavaa. Tauno käyttää sanasta *pojat* nyky-näkökulmasta katsottuna vanhahtavaa ja murteellista taivutusmuotoa monikon genetiivissä *poikain* eikä poikien.

Kuten aiemmin luvussa 5.1 on tullut ilmi, Tauno kutsuu Allia usein hyväksi tytöksi, joka on pitänyt itsensä puhtaana eli ei esimerkiksi ole harrastanut Raamatussa kiellettyä esiaviollista seksiä tai tehnyt muitakaan syntejä. Tälle hyvälle tytölle luonnollisesti vastakohtana toimii huono nainen.

(60)–Huomasin minä senkin kirjeestäsi, ettet luota minuun vähääkään. Siinä kyllä taidat tehdä oikein, sillä miehet eivät yleensä ole luottamuksen arvoisia. Sen olet Sinäkin tullut huomaamaan ja siksi epäilet minua. Ja kyllä asia niin onkin, että miehet melkein poikkeuksetta viettelevät naisia ja kun saavat heidät lankeamaan, sitten jättävät. Tällä tavalla ovat kaikki huonot naiset tulleet. (20.2.1944)

Esimerkissä (60) Tauno viittaa Allin kirjeeseen, jossa hän on ilmeisesti tuonut ilmi vähintään rivien välistä, ettei luota Taunoon. On kuitenkin huomioitava, että tässä on mukana varmasti Taunon omaa tulkintaa, joka ei ole välttämättä absoluuttinen totuus. Tässäkin lainauksessa tuodaan voimakas vastakkainasettelu miesten ja naisten välille, sillä Taunon mukaan miehet eivät ole yleensä luottamuksen arvoisia, koska he melkein aina viettelevät naisia, saavat lankeamaan ja jättävät. Tämän tapahtumaketjun seurauksena tulee huonoja naisia. Vaikka yleisesti naimattomista naisista tuohon aikaan on puhuttu tyttöinä, käyttää Tauno tässä tapauksessa naista tytön sijaan. Vastakohtana Tauno puhuu hyvistä tytöistä, eli tyttö on Taunon mielikuvissa puhdas ja siveellinen, eikä häntä ole niin sanotusti turmeltu synneillä.

Lisäksi lainauksen miesten ja naisten välisessä representaatiossa on nähtävillä, että mies on subjekti eli tekijä, kun taas nainen on objekti eli tekemisen kohde. Naisen laittaminen miehen tekemisen kohteeksi luo kuvan heikoista tytöistä tai naisista, jotka eivät pysty laittamaan vastaan miehille, vaan joutuvat heidän uhreikseen. Alli on kuitenkin muita naisia viisaampi, sillä hän ei noin vain luota miehiin ja ajaudu vahingossa synnin tielle.

(61) Sinä kyllä teet oikein, kun et sokeasti luota minuun, etkä toivottavasti kehenkään toiseenkaan. Miehet ovat yleensä näissä asioissa niin epäluotettavia, ettei heidän suhteensa ole koskaan kyllin varovainen. Jos Sinä oikein tietäisit, kuinka paljon miehet leikittelevät naisten tunteilla, et luottaisi minuun vähääkään. Vain harvat miehet ovat luottamuksen arvoisia. (3.5.1944)

Taunon negatiivinen suhtautuminen muihin miehiin korostuu entisestään esimerkissä (61). Aiemmat puheet miesten epäluotettavuudesta ja naisilla leikkittelystä toistuvat, mutta nyt niitä painotetaan vielä

suuremmin. Tauno ei pelkästään sano muita miehiä epäluotettavaksi, vaan asettaa itsensä myös tähän kuvioon. Hän ei kuitenkaan suoraan myönnä olevansa itse epäluotettava, mutta pitää hyvänä asiana, ettei Alli sokeasti luota häneen. Myös tässä lainauksessa toistuu miesten ja naisten välinen vastakkainasettelu, joka on hyvin kärjistävä. Samoin Alli on muita naisia parempi, kun ei ole luottanut väärin miehiin ja tätä kautta turmeltunut huonoksi naiseksi. Tauno ei siis pidä naisia täysin syyttöminä ja kyvyttöminä päätöksentekoon, sillä Alli on kyennyt olemaan sokeasti luottamatta miehiin.

(62) Olen täällä ollessani jo vuosikausia päivästä toiseen kuunnellut näiden poikain juttuja naisista ja heidän kokemuksiaan naisten parissa. Ne jutut ovat poikkeuksetta sellaisia, että ne ovat joskus saaneet horjumaan minunkin uskoni, että vielä on hyviäkin tyttöjä. Mutta nyt olen varma, että on ainakin yksi hyvä ja puhdas tyttö ja mikä parasta: olen saanut ystäväkseni sen puhtaan sielun. Olen erittäin iloinen siitä, että Sinulla on niin jaloja periaatteita. Sellaiset juuri voivat pitää mielen ja elämän puhtaana. Pidä vain edelleenkin samat periaatteet selvinä. Kyllä se kannattaa. (27.2.1944)

Tauno korostaa esimerkissä (62) Allin vahvuutta pitää kiinni omista uskonnollisista periaatteistaan, sillä hän on kuullut pojilta muista naisista, mikä on saanut hänet epäilemään, että vielä olisi hyviä tyttöjä jäljellä. Tauno ei erittele tarkalleen, mitä nämä poikien jutut ja kokemukset naisten parissa ovat, joten pohdinta on osittain arvailujen varassa. Taunon kirjeissä on kuitenkin esiintynyt moneen kertaan Allin puhtauden arvostaminen, eli hän ei ole ollut esimerkiksi seksuaalisessa kanssakäymisessä kenenkään kanssa naimattomana. Voidaan siis olettaa, että todennäköisesti nämä poikien jutut naisista ovat liittyneet käytökseen, jota on Raamatussa pidetty syntisenä.

Miespuolisista puhuttaessa on tässä esimerkissä käytetty jälleen ilmaisua *poikain*, kun naispuolisista esiintyy naisista sekä tytöistä puhuminen. Tauno puhuu negatiivisempaan sävyyn käyttäessään sanaa *nainen*, kun taas *tyttö*-sanaa hän käyttää positiivisessa kuvauksessa naispuolisista henkilöistä. Alli on Taunon mukaan hyvä ja puhdas tyttö, jolla on jaloja periaatteita. Oletettavasti lainauksessa ilmenevillä muilla naisilla ei ole yhtä hyviä periaatteita, minkä vuoksi Tauno ei käytä heistä ilmausta *tyttö*. Näin ollen Taunon luomissa representaatioissa esiintyy vastakkainasettelun luominen Allin ja muiden naisten välille sukupuoleen liittyvien termien avulla.

(63) Mutta ei myöskään kaikki naiset ansaitse luottamusta. Kyllä heissäkin esiintyy suuressa mitassa sellaista, mikä herättää kaikkea muuta kuin luottamusta. Sinä olet minulle ensimmäinen, johon olen näin suuresti luottanut ja jolle olen niin paljon ilmaissut salaisimpia ajatuksiani ja tunteitani. (3.5.1944)

Lähtökohtaisesti kirjeissä Tauno on syyttänyt huonojen naisten olevan miesten syytä, sillä he ovat pilanneet naiset leikkimällä heidän tunteillaan. Kuitenkin esimerkissä (63) hän puhuu negatiiviseen

sävyyn muista naisista tuomatta miehien syyttelyä mukaan. Taunon mielestä kaikki naiset eivät myöskään ansaitse luottamusta. Suuressa osassa naisia on asioita tai piirteitä, jotka eivät herätä Taunon luottamusta heitä kohtaan. Vaikka Tauno ei suoraan sanokaan, mitä nämä asiat ovat, voi aiempien esimerkkien perusteella olettaa, että heidän käytöksensä ei ole ollut tarpeeksi puhdasta Taunon mielestä. Esimerkin lopussa hän korostaakin Allin asemaa näihin muihin naisiin nähden, sillä tämä on ensimmäinen, johon Tauno on suuresti luottanut ja jolle hän on ilmaissut salaisimpia ajatuksiaan ja tunteitaan.

Tauno tuo esille kirjeissä paljon miesten petollisuutta ja naisilla leikkimistä, joten yleiskuvana on vaikuttanut siltä, että Tauno pitäisi naisia lähtökohtaisesti miehiä parempina. Esimerkin (63) vuoksi ei voi kuitenkaan olla sulkematta pois sitä ajatusta, että pitääkö Tauno suurinta osaa ihmisistä loppujen lopuksi syntisinä sukupuoleen katsomatta. Tämä voi johtua Taunolla täysin henkilökohtaisista syistä, hänen vahvasta kristinuskostaan tai molempien yhdistelmästä. Kokonaiskuvaa katsoen Tauno tuo esille kirjeissä kuitenkin enemmän sitä, että miehet leikittelevät ja pilaavat naiset. Tätä syy-seuraussuhdetta hän ei esimerkissä (63) sanonut erikseen, mutta se ei tarkoita, etteikö hän niin voisi ajatella senkin taustalla.

Alaluvussa 6.1 Tauno representoi Allia erityisesti sen kautta, millainen on hyvä nainen. Esille tulevat myös sukupuoliroolit, sillä vastakkainasettelua Tauno kuvaa sekä hyvien ja huonojen naisten välillä että naisten ja miesten välillä. Markkosen (2006) siveellisyshierarkia tulee erityisen paljon näissä representaatioissa esille. Huonot miehet pilaavat hyvät naiset, ja näin syntyy siveellisyshierarkian alin kasti eli huonot naiset. Alli kuitenkin kuuluu tähän ylimpään eli hyvien naisten kastiin ja on näin ollen hyvien miehien, huonojen miehien sekä huonojen naisten yläpuolella. Nämä representaatiot sijoittuvat ajallisesti ennen Taunon ja Allin naimisiinmenoa, eikä hyvän naisen representaatioita näin ollen enää myöhemmin esiinny.

6.2 Avioliitto

Käsittelen tässä alaluvussa, millaisen representaation Tauno luo hyvästä vaimosta kodinhengettärenä. Esimerkeistä tulee ilmi myös yleisiä avioliitossa olevia sukupuolirooleja sekä selkeitä Taunon ihanteita niistä. Hyvään vaimoon liittyvät oleellisesti myös aiemmissa luvuissa esille tulleet naisihanteet.

Analyysissa on otettava huomioon se, että representaatioihin vaikuttaa vahvasti historiallinen sekä uskonnollinen konteksti. Kirjeitä analysoitaessa on muistettava ottaa huomioon, että tänä päivänä suhtautuminen avioliiton sukupuolirooleihin on hyvin liberaalia lukuun ottamatta esimerkiksi konservatiivisempia uskontoja. Tämänkin alaluvun esimerkeissä on nähtävillä siirtyminen vihjailusta suorempaan puheeseen vasta, kun Tauno ja Alli ovat menneet naimisiin.

Kirjeistä tulee esille esimerkkejä, joissa mainitaan kodin asioista huolehtiminen. Tällä oletettavasti tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin Allilta sujuisi kodista huolehtiminen vaimona, vaikkei se tulekaan suoraan ilmi. Nämä esimerkit ovat ennen naimisiinmenoa, mikä selittää niiden vihjailevan luonteen ilman suoraa puhetta.

(64) Sanoit myöskin epäileväsi sitä, ettet olisi kyllin huolellinen oman kodin asioissa. Mutta kyllä ainakin minun mielestäni juuri Sinulla on hyvät mahdollisuudet oman kodin hoidossa. (27.2.1944)

(65) Minusta tuntuu, että Sinä sentään olet sopivampi kodin piiriin kuin minä. Vai mitä ajattelet? Minulle ainakin olisi suurin ilo nähdä Sinut kodin piirissä. Sinä osaat luoda oikean kodin hengen. Siihen hommaan Sinun varmaankin on joskus ryhdyttävä. (16.4.1944)

Tauno viittaa esimerkissä (64) Allin aiempiin puheisiin, joissa tämä on epäillyt omia kykyjään kodinhoidossa. Tauno kuitenkin painottaa, että hänen mielestään juuri Alli olisi hyvä hoitamaan omaa kotia. Esimerkissä on havaittavissa Taunon ja Allin näkemysten ero, sillä Alli ei pidä itseään selkeästikään aivan yhtä hyvänä, kun taas Tauno näkee Allin aivan toisin. Tämän näkemyseron Tauno luo toisen virkkeen alussa käyttämällä *mutta*-konjunktiota, jolla vuoronalussa voidaan esittää väitteen kontrastiivisuutta edellisessä lausumassa esitettyyn nähden (VISK §1034). Esimerkissä (65) Tauno tuo vielä huomattavasti selvemmin ilmi sen, että hänen mielestään Alli olisi hyvä kodinhengettär. Tauno kirjoittaa Allin olevan sopivampi kodin piiriin vertailemalla kuin-konjunktiolla tätä itseensä.

(66) Sinä olet minulle se, joka luot minulle kodin ja olet siellä hyvänä hengettärenä. Mun pitää osata antaa Sulle aina se arvo ja kunnia, mikä kuuluu. (21.8.1944)

(67) Sinä kun olet kodinhoidossa juuri mieleni mukainen. (29.8.1944)

Suorempaa puhetta kodin hoitamisesta on tullut kirjeissä esille naimisiinmenon jälkeen. Esimerkeissä (66–67) Tauno ylistää Allia kodinhengettärenä huomattavasti suoremmin kuin aiemmissa esimerkeissä ennen naimisiinmenoa. Kyseiseen aikaan vaimon tehtävä on ollut kodinhoito ja hyväksi kodinhengettäreksi kutsuminen on ollut kehu. Kaiken tämän lisäksi Tauno tuo esille, että hänen pitää muistaa antaa Allille aina se arvo ja kunnia, joka tälle kuuluukin. On siis selkeää, että Tauno pitää Allia ja hänen kodinhoitoaan hyvin suuressa arvossa eikä vain itsestäänselvyytensä.

On otettava huomioon, että osa kehuista ei ole täysi totuus myöskään Taunon mielikuvista, sillä ne voivat olla myös mielistelyä ja kipinän ylläpitämistä vielä sodan loppupäässäkin, vaikka suhde onkin varmallalla pohjalla avioliiton myötä. Esimerkki (68) osoittaa, että Tauno on todellisuudessa alkuun epäillyt Allin kykyjä kodinhoitajana.

(68) Silloin maaliskuussa, kun olin seurassasi ensikerran, luulin etten ehkä voikaan Sua aina rakastaa. Kerroit silloin niin paljon siitä, kuinka olet huolimaton itseäsi kohtaan, että luulin silloin Sinun olevan sellaisen, joka yrittää tehdä vain kaikkia muita töitä, eikä välitä itsestään ja kodista mitään. (16.8.1944)

Esimerkissä (68) Tauno muistelee hänen ja Allin ensitapaamista kirjeenvaihdon aikana, kun hän ei ollut varma, voisiko rakastaa Allia aina. Tapaamisella Alli oli kertonut paljon siitä, kuinka huolimaton hän itseään kohtaan on, minkä vuoksi Tauno luuli, ettei Alli välitä itsestään tai kodista mitään. Tauno ei kuitenkaan ennen tätä hetkeä ole tuonut ilmi missään kirjeessään aiemmista epäilyksistään Allia kohtaan, vaan on kehunut tämän sopivan kodin piiriin hyvin. Toisaalta ennen ensitapaamista Tauno kehui uskovansa Allin olevan hyvä kodin kanssa, mutta sen jälkeen hän ei ole oletettavasti maininnut asiasta, ennen kuin on oikeasti ajatellut näin. Tässä näkyy, kuinka Tauno arvostaa rakkauden ja uskollisuuden lisäksi itsestä välittämistä ja kodin huolehtimista sen verran paljon, että niiden puuttuminen olisi voinut olla esteenä rakkauden pysyvyydelle.

(69) Olin silloin niin sokea rakkaudessani, että olisin Sinuun rakastunut, vaikka et olisi ollutkaan kaikessa suhteessa sellainen kuin olet. Sinä olet ylittänyt paljon ne toiveeni, jotka olen vaimolleni asettanut. (16.8.1944)

Samassa kirjeessä nousee kuitenkin esille ristiriita edelliseen esimerkkiin nähden, kun Tauno kertoo esimerkissä (69) olleensa alussa niin sokea rakkaudessaan Allia kohtaan, että olisi rakastunut tähän, vaikka tämä ei olisikaan ollut kaikessa sellainen kuin on. Alli on ylittänyt reilusti Taunon toiveet, jotka tämä on vaimolleen asettanut.

Sama ajatus kodinhoidon tärkeydestä näkyy myös seuraavassa esimerkissä (70).

(70) Silloin sitä voi vaatia miesväeltä enemmän kun tarjoaa heille viihtyisän kodin, jossa voi lauantai-illan ja sunnuntainkin levätä ja nauttia elämästä. Uskon samoin kuin Sinäkin, että sellaisessa kodissa rakkaus ja onni asuvat. (3.8.1944)

Taunon sanoo esimerkissä (70), että miesväeltä voi vaatia enemmän, jos vaimo tarjoaa viihtyisän kodin, jossa voi lauantai-illan ja sunnuntain levätä. Tällaisessa kodissa rakkaus ja onni Taunon mukaan asuvat. Mieliä ei kuitenkaan ole yksin hänen, vaan hän sanoo uskovansa tähän asiaan samoin

kuin Allikin, joka oletettavasti on edellisessä kirjeessä jotain saman suuntaista maininnut. Esimerkin perusteella vahvistuvat Taunon oletukset Allia kohtaan vaimona. Tauno haluaa Allin pitävän kodin viihtyisänä, jotta heidän rakkautensa ja onnensa avioliitossa voisi kukoistaa.

(71) Tietysti sen pitäisi olla emännälle mahdollisimman käytännöllinen, että se osaltaan helpottaisi emännän raskaita tehtäviä, mutta samalla sen pitäisi olla kodikas ja viihtyisä. (29.8.1944)

(72) Sulta kyllä vaaditaan aika-annos kärsivällisyyttä kasvattaessasi musta siistin, järjestystä pitävän miehen. Minä kun olen aikalailla huolimaton kaikessa. Sinun komennuksessasi kuitenkin tahdon oppia pitämään kaikki paikoillaan ja voisinpa koittaa tehdä joitakin korjauksia ja parannuksia taitojeni mukaan. Mutta sellaista et saa vaatia, mihin en kykene! (3.8.1944)

Esimerkeissä (71–72) Tauno tuo kuitenkin esille miehen velvollisuuden auttaa naista olemaan hyvä kodinhoidossa. Vaimon auttaminen alkaa kodin ja erityisesti keittiön tekemisestä käytännölliseksi, mutta myös viihtyisäksi, kuten Tauno esimerkissä (71) tuo esille. Tämän lisäksi miehen käytöksellään on merkitystä. Esimerkissä (72) Tauno kertoo, että Allilta tullaan vaatimaan paljon kärsivällisyyttä Taunon kasvattamisessa siistiksi ja järjestystä pitäväksi mieheksi. Tauno haluaa oppia Allin komennuksessa pitämään kaiken paikoillaan sekä tehdä korjauksia ja parannuksia taitojensa mukaan. Esimerkin lopussa hän kuitenkin painottaa, että Alli ei saa vaatia sellaista, mihin hän ei kykene. Erityisesti *komennus*-sanana käyttö luo kuvan Allista työnjohtajana tai ylipäänsä Taunoa ylempiarvoisena henkilönä, jolla on valta komentaa Taunoa.

(73) Kaikki kehuivat, että onpas sun akkas leiponu hyvää. Eikä ne suotta kehuneetkaan. Oli se niin hyvä paketti, ettei sellaisesta voi täällä paljon uneksiakaan. Kuinka olet voinutkaan nähdä minun tähteni niin paljon vaivaa, kun Sulla on niin paljon muita hommia. (31.10.1944)

Hyvänä kodinhengettärenä toimimiseen liittyy vahvasti ruuanlaitto. Esimerkissä (73) Tauno kehuu Allin lähettämiä leivonnaisia, mutta vähättelee myös itseään, ettei hänen vuoksensa olisi tarvinnut nähdä vaivaa. Tauno oli ilmeisesti tarjonnut muillekin näitä Allin leivoksia, sillä hän puhuu kirjeessä, kuinka kaikki ovat kehuneet hänen akkansa leivoksia. Allin kutsuminen akaksi on hyvin epätyypillistä Taunolta eikä se tule kirjeissä esille kuin tämän kerran. *Akka*-sanana käyttö luo usein mielikuvan vanhemmasta naisesta, eikä se varsinkaan nykyään ole hyvänä pidetty termi yleisessä käytössä huumoria lukuun ottamatta. Sana kuitenkin tarkoittaa myös aviovaimoa, mitä tässä on varmasti haettukin. Esimerkki on ihan viimeisestä kirjeestä ennen Taunon kotiutumista, eli hänen sanavalintansa ovat myös huomattavasti rennompia kuin alkukirjeissä.

Seuraava esimerkki (74) on samasta kirjeestä kuin edellinenkin. Tauno on tuonut paljon esille kodin-hoidon ja miehestä huolehtimisen tärkeyttä vaimossa, mutta esimerkin (74) perusteella hänelle on kuitenkin vielä tärkeämpää vaimon rakkaus ja uskollisuus.

(74) Et Sinä ollenkaan ole huonosti vaimon velvollisuuksia hoitanut. Olet hoitanut niitä parhaalla tavalla. Olet antanut minulle rakkautesi ja ollut uskollinen tähän asti (ja toivottavasti edelleenkin) ja se merkitsee paljon enemmän kuin paketit. (31.10.1944)

Kyseinen esimerkki (74) aiheuttaa ristiriidan aiemmissa esimerkeissä esille nousseesta ajatuksesta, jossa esimerkiksi kodin asioista huolehtiminen on edellytys rakkaudelle ja onnelle. Tämä esimerkki on kuitenkin aivan viimeisestä kirjeestä, joten Taunon ajatukset ovat voineet muuttua.

Allin kirjeitä ei ole saatavilla, mutta Taunon vastauksesta esimerkissä (74) voi suuntaa antavasti päätellä, mistä Alli on edellisessä kirjeessään puhunut. Tauno lohduttaa Allia, ettei tämä ole ollenkaan huonosti hoitanut vaimon velvollisuuksia, vaan tämä on hoitanut niitä parhaalla tavalla. Tauno lisää perään, että Alli on antanut rakkautensa ja ollut uskollinen Taunolle, mikä merkitsee enemmän kuin paketit. Tästä voi olettaa, että Alli on omassa kirjeessään ajatellut hoitaneensa vaimon velvollisuuksia huonosti, sillä ei ole lähettänyt tarpeeksi paketteja rintamalle Taunolle. Vaikka Taunon representaatiot Allista ovat kovin ylistäviä, Alli ei näe itseään yhtä virheettömänä kuin Tauno. Tämä todistaakin tutkimukseni representaatioiden olevan Taunon henkilökohtaisia näkemyksiä ja mielikuvia Allista, eivätkä ne välttämättä vastaa Allin omia näkemyksiä itsestään vaimona.

(75) Älä ollenkaan ole pahoillasi, vaikka se äiteemuori Sulle jonkun kolikon antoikin. Älä myöskään suunnittele mitään lahjan hankkimista. Se äitee vain taisi tulla huomaamaan, että olen saanut hyvän vaimon ja siitä mielihyvystä tahtoi antaa Sulle jotakin, eikä se suinkaan väärin ollutkaan. Tarvitsethan Sinäkin saada työstäsi palkan. (16.8.1944)

Esimerkissä (75) Alli saa arvostusta hyvänä vaimona myös Taunon äidiltä. Taunon äiti on antanut Allille rahaa tehdystä työstä, mutta Alli on ilmeisesti ottanut sen enemmänkin loukkauksena. Tauno toivookin, että Alli ei olisi pahalla mielellä, sillä hän uskoo äitinsä huomanneen Allin olevan hyvä vaimo ja tästä mielihyvystä oli halunnut antaa Allille rahaa tehdystä työstä. Alli oli oletettavasti suunnitellut jonkin lahjan hankkimista Taunon äidille tämän vuoksi.

Hyvä avioliitto koostuu kuitenkin muustakin kuin vain hyvästä kodinhoidosta ja ahkerasta työnteosta. Esimerkissä (76) Tauno mainitsee sanotun, että rakkaus ja avioliitto ovat täydellisiä vasta, kun niiden tarkoitus eli lapsi syntyy.

(76) Sanotaan kyllä, että sitten vasta rakkaus ja avioliitto on täydellinen, kun sen tarkoitus, lapsi, syntyy.
(16.10.1944)

Sota-aikana ei esimerkiksi saanut käyttää itsekkyydestä ehkäisyvälineitä, sillä avioliiton perimmäinen tarkoitus oli saada lapsia ja tätä kautta muodostaa perhe (Ahola 2006: 248). Yhteiskunnalliset näkemykset avioliitosta vaikuttavat ainakin osittain Taunon olettamukseen Allin tulevasta äitiydestä. Jotta Alli voi olla täydellinen vaimo, hänestä pitäisi tulla myös äiti.

Huolimatta edellä mainituista vaatimuksistaan avioliittoa kohtaan Tauno ei tavoittele taloudellisesti kannattavaa avioliittoa, vaan tässä alaluvussa aiemmin esitetyt asiat ovat paljon tärkeämpiä edellytyksiä hyvällä avioliitolla, kuten esimerkissä (77).

(77) Vain Sinun kanssasi mulla oli rohkeutta solmia sellainen liitto. En itsekään halunnut sellaista, jolla olisi tätä maallista kamaa kovin paljon enemmän kuin itselläni. (21.8.1944)

Esimerkissä (77) Tauno kertoo, kuinka vain Allin kanssa hänellä oli rohkeutta solmia sellainen liitto eli vähävarainen. Hän ei olisi itsekään halunnut puolisoa, jolla olisi *maallista kamaa* paljon enemmän kuin hänellä itsellään. 1800-luvulla maaseutuyhteisöissä oli tavallista solmia avioliitto kahden suvun välisenä sopimuksena ja oli varsin tyypillistä sopia se kahden sosiaaliselta taustaltaan tasaveroisen kesken (Huhta 2006: 209). Näin ollen Alli ei itsekään ollut kovin varakas ja hänestä saakin hyvin vaatimattoman kuvan, kun ei kaipaa rikkauksia elämäänsä. Heidän avioliittonsa ei ollut samalla tavalla sovittu kuin 1800-luvulla olisi ollut, mutta heillä oli sama halu sopia rahallisesti tasavertainen liitto.

Avioliiton roolien kautta esille nousseet representaatiot sijoittuvat pääosin naimisiinmenon jälkeiselle ajalle. Keskustelunaiheesta on oletettavasti tullut tässä kohtaa ajankohtainen ja onkin ollut tarve siirtyä enemmän käytännön keskusteluihin kuin vain toisen osapuolen liehittelyyn. Alaluvun 6.1 representaatioilla hyvistä naisista on vaikutus tämän alaluvun 6.2 representaatioon hyvästä vaimosta, sillä yhdessä ne muodostavat ikään kuin kasvutarinan vaimouteen – hyvästä naisesta hyväksi vaimoksi. Taunon vuolaiden kehujen perusteella Allista muodostuu kuva täydellisestä vaimona, joka on huolehtinut hyvin velvollisuuksistaan. Taunon luoman hyvän vaimon representaation mukaan vaimo huolehtii miehestään ja kodistaan sekä täyttää tulevaisuudessa avioliiton tärkeimmän päämäärän yhdessä miehen kanssa eli saa lapsen.

6.3 Omistaminen

Käsittelen tässä alaluvussa, millainen representaatio välittyy omistamisen kautta. Omistaminen liittyy vahvasti aineistossa avioliittoon ja uskonnollisiin sukupuolirooleihin, joiden mukaan mies omistaa vaimonsa. 1.Kor.7 puhutaan siitä, kuinka naisen ruumis on miehen vallassa ja samoin miehen ruumis on naisen vallassa. Raamatussa avioliitto koetaan toisen omistamisena, mikä on huomioitava Taunon representaatioissa omistamiseen liittyen. Omistussuhteet eivät kuitenkaan tule esille negatiivisessa valossa, kuten toisen osapuolen rajoittamisena. Yhtä lukuun ottamatta kaikki tämän alaluvun esimerkit ovat vasta kihlautumisen tai naimisiinmenon jälkeen. Tämä korostaa jo aiemmin havaittua, sillä omistamisesta puhuminen on hyvin suoraa eikä Tauno puhunut kovin suoraan kuin vasta naimisiinmenon jälkeen.

(78) Sinä myös teet onnelliseksi sen, joka saa Sinun rakkautesi omistaa. (28.4.1944)

Ensimmäisen kerran omistamisesta puhuminen on tullut esille vähän ennen kihlautumista. Tauno kehuu Allin rakkautta arvokkaaksi, sillä tämän tuleva rakkauden omistaja tulee olemaan hyvin onnellinen. Tässä esimerkissä (78) ei kuitenkaan täsmennetä, että juuri Tauno saisi omistaa Allin rakkauden. Kyseessä voi olla vihjailua, että Tauno haluaisi olla Allin rakkauden kohde ja hän tulisi siitä hyvin onnelliseksi. Esimerkissä toistuu kuitenkin jo aiemmin havaittu representaatio siitä, että nainen on tekemisen kohde eikä tekijä.

(79) Nyt tiedän saavani omistaa Sinut ikuisesti ja kokonaan ja tämä varmuus vapautti minut kaikesta pelosta Sinun suhteesi. (19.5.1944)

Suorasta omistuksesta puhuminen tulee esille kihlautumisen jälkeen. Tauno puhuu esimerkissä (79), kuinka nyt hän saa omistaa Allin ikuisesti ja kokonaan. Myös tämä varmuus Allin suhteen vapautti Taunon kaikki pelot, jotka liittyivät Alliin. Oletettavasti peloilla tarkoitetaan suhteen epävarmuutta ennen naimisiinmenoa, sillä Allin ja Taunon ajatusmaailmassa suhde on ollut varma vasta, kun avioliitto on solmittu. Tässä heijastuu toki myös historiallinen konteksti, mutta erityisesti heidän uskonnollinen vakaumuksensa, jossa Raamattua tulkitaan suhteellisen kirjaimellisesti. Raamatussa avioeroja ei pidetä hyvänä, joten sen vuoksi Taunosta tuntuu nyt varmalta heidän tuleva ikuinen avioliittonsa.

(80)– Muuten vain tuntuu siltä, että saan Sinut liika helpolla, kun ei mun tarvitse panna kättä ristiin sen asian puolesta. Saan vain käydä ottamassa Sinut omakseni niin kuin jonkun kukan, joka on juuri puhjennut täyteen loistonsa. (27.5.1944)

Häiden lähestyessä Tauno kokee pääsevänsä liian helpolla, kun hänen ei tarvitse tehdä mitään valmisteluita, vaan saa vain tulla ottamaan Allin omakseen. Hän kuvailee esimerkissä (80) Allin saamista vertauskuvalla, jossa hän saa ottaa Allin omakseen kuin jonkun kukan, joka on juuri puhjennut täyteen loistoonsa. Sanasta kukka tulee väistämättä mielikuva, jossa Alli on kaunis ja viaton tyttö, joka on kasvanut olemaan täydellinen vaimo, jonka Tauno saa omakseen avioliiton kautta. Tätä kuvailua Tauno ei ole tarkoittanut pahalla, sillä hän esimerkin alussa painottaa saavansa Allin liian helpolla. Tässä on kuitenkin jälleen nähtävillä Allin representaatio objektina Taunon silmissä.

(81) Niin, nyt se sitten on kaupamme varma. En osaa siihen muuta nyt sanoa kuin sen, että olen siihen kauppaan edelleenkin hyvin tyytyväinen. Käytännöllisesti katsoen kyllä näyttää siltä kuin Sinäkin sanoit, ettei kaupastamme tällä hetkellä ole mitään hyötyä, mutta siitäkin huolimatta siitä iloitsen.
(8.6.1944)

Naimisiinmenon jälkeen ensimmäisessä kirjeessä aiheena on tapahtumien läpikäynti eli Tauno muistelee heidän häitänsä. Esimerkissä (81) hän kuvaileekin heidän avioliittoonsa kaupaksi, joka on nyt varma eli tehty. Substantiivina *kauppa* käyttämällä Tauno vihjaa vitsikkäästi ennen vanhaan olleisiin naimakauppoihin, joissa morsiamen isä maksaa myötäjäiset sille, joka hänen tyttärensä kanssa menee naimisiin. Tässä tapauksessa hän vitsailee, ettei käytännöllisesti katsoen tästä ”kaupasta” eli avioliitosta ole tällä hetkellä hyötyä, mutta siitä huolimatta hän siitä iloitsee. Ajatus ei kuitenkaan ole lähöisin Taunolta, vaan hän viittaa Allin sanoneen ensin näin. Vaikka Tauno puhuukin kaupastaan huumorilla, on tässä jälleen esillä ajatus siitä, että avioliiton kautta omistetaan puoliso.

Esimerkin (81) kommentti on ainoa vitsaileva kommentti omistamisesta. Ylipäänsä heidän avioliittonsa solmimisen jälkeen kirjeissä alkaa toistua omistussuhteen esille tuonti. Allin omistamiseen liittyvät kommentit on kuitenkin esitetty hyvällä ja erityisesti kehujen kautta, kuten seuraavissa esimerkeissä on nähtävillä.

(82) Sanon vain, että olen täälläkin hyvin onnellinen kun saan omistaa niin ihanan vaimon. (13.7.1944)

(83) Olen saanut parhaan vaimon, etten voisi Sinuun koskaan ikävystyä enkä kyllästyä. (13.7.1944)

(84) Kyllä se onkin ihanaa, kun saa omistaa sellaisen vaimon kuin Sinä. Sellaista ei ole muilla.
(10.9.1944)

Esimerkeissä (82–84) Tauno puhuu omasta kiitollisuudestaan, kun on saanut itselleen omaksi niin ihanan ja parhaan vaimon. Esimerkissä (82) Tauno kehuskelee, kuinka onnellinen saa rintamalla olla, kun omistaa niin ihanan vaimon kuin Alli on. Saman kirjeen toisessa esimerkissä (83) hän vielä tuo esille sen, että hän ei voisi koskaan ikävystyä tai kyllästyä Alliin, sillä niin paras tämä on. Tauno

myös painottaa esimerkissä (84), ettei kenelläkään muulla ole sellaista vaimoa kuin Alli on. Hän kuvaileekin voimakkailla adjektiiveilla Allin vaimoutta, sillä parhaasta ei voi enää parempikaan vaimo olla. Näiden kuvailujen perusteella Allista saa mielikuvan, että hän on jonkinlainen virheetön yliihminen.

(85) Sinä olet kaikessa juuri sellainen kuin ihannetyttöni pitääkin olla. Nyt Sinä tosin jo olet vaimoni, mikä on aina parempi. Nyt tiedän omistavani sen, josta olen vain salaisesti uneksinut. (3.8.1944)

Esimerkki (85) on hyvin samantapainen kuin edelliset kolme, mutta siinä korostuu entisestään Taunon ihailu Allin omistamista kohtaan. Siinä Tauno kertoo, kuinka tietää nyt omistavansa sen, josta on vain salaisesti uneksinut. Ennen tätä hän kertoo Allin olevan juuri hänen ihanteidensa mukainen, joten hän ei ilmeisesti ole uskonut voivansa saada yhtä ihanaa vaimoa kuin Alli on, sillä on vain salaisesti uneksinut tällaisesta. Lähtökohtaisesti Tauno on vain tyytyväinen avioliitoonsa ja erityisesti vaimoonsa, jonka omistamisesta hän puhuu historiallisen ja uskonnollisen kontekstin vuoksi.

Muutos naimisiinmenon jälkeen on tapahtunut myös kirjeiden alkutervehdyksissä. Esimerkeissä (86–87) on nähtävillä omistussuhteen käyttäminen tervehdyksessä.

(86) Rakas oma vaimoni! (31.7.1944)

(87) Rakas oma Allini! (13.7.1944)

Molemmissa esimerkeissä (86–87) sanalla *oma* tuodaan ilmi omistussuhde substantiivin possessiivisuffiksiin lisäksi. Näissä alkutervehdyksissä tuskin on kuitenkaan negatiivista miellelyhtymää Allin omistamiseen, vaan kyseessä on enemmänkin hellittely sekä avioliiton ylistäminen. Huomionarvoista on myös se, että omistussuhteen käyttäminen alkutervehdyksen hellittelynä esiintyy naimisiinmenon jälkeen jokaisessa kirjeessä.

Omistamisesta puhumiseen liittyy kirjeissä myös omistussuhteiden kyseenalaistamista. Esimerkit (88–89) ovat samasta kirjeestä, ja ne sijoittuvat ajallisesti kirjeiden loppupäähän.

(88) Sinua jo kovasti pelottaa meille tulokin ja epäilet sitäkin, ettet saisikaan omistaa mua yksin, mutta kukas sitten omistais, jos et Sinä. (23.10.1944)

(89) Ajattelet varmaankin, että äidilläni olisi minuun nähden joitakin omistusoikeuksia, mutta Raamatussakin sanotaan, että miehen ja vaimon on luovuttava vanhemmistaan ja liityttävä toisiinsa. (23.10.1944)

Sodan lähestyessä loppuaan Taunon ja Allin keskustelut ovat siirtyneet enemmän tulevaisuudensuunnitelmiin, sillä niistä on tulossa enemmän todennäköisiä, kun sodan aiheuttama jatkuva epävarmuus

alkaa väistymään. Esimerkkeihin liittyvässä kirjeessä vallitsee keskustelu siitä, että Tauno ja Alli asuisivat Taunon kotitalossa, kunnes heillä olisi täysin oma talo. Näin ollen he asuisivat Taunon vanhempien kanssa, ja Tauno viittaakin Allin heille muuttamisen pelkoon esimerkissä (88). Alli myös epäilee, ettei saisikaan omistaa Taunoa yksinään, mutta Tauno itse kyseenalaistaa tämän epäilyksen. Esimerkissä (89) epäilyksen kohde tarkentuu, sillä Tauno epäilee Allin ajattelevan, että hänen äidilänsä olisi häneen omistusoikeuksia. Tauno huomauttaa Allia Raamatun näkemyksestä, jonka mukaan miehen ja vaimon on luovuttava vanhemmistaan ja liityttävä toisiinsa. Toisin sanoen Taunon omistamiseen liittyvät representaatiot pohjaavat vahvasti kyseiseen kohtaan Raamatusta, minkä vuoksi Tauno ja Alli omistavat vain toisensa eikä edes omilla vanhemmilla ole enää samanlaista valtaa heihin kuin aiemmin.

Taunon representaatiot Allin omistamisesta luvussa 6.3 ovat kokonaisuudessaan varsin hyväntahtoisia. Ajallisesti representaatioita esiintyy ennen ja jälkeen avioliiton, mutta kuitenkin pääosin avioliiton jälkeen. Representaatioissa omistaminen liittyy vahvasti avioliiton kautta syntyneeseen ”omistussuhteeseen”, mikä perustelee suhteen syventymisen vaikutukset näihin representaatioihin. Tämän alaluvun representaatiot ovat vahvasti kytköksessä alalukuihin 6.1 ja 6.2, joissa käsitellään naiseutta ja avioliittoa, sillä omistamisen kontekstina vaikuttavat vahvasti sukupuoliroolit ja avioliittokäsitykset.

7 POHDINTA

Olen tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellut sota-ajan kirjeissä esiintyviä representaatioita kirjeiden vastaanottajasta. Representaatioiden laatuun on vaikuttanut vahvasti kirjoittajan ja vastaanottajan yhteinen uskonnollinen tausta, sillä monet representaatioista liittyvät suoraan kristinuskoon tai saavat ainakin vaikutteita tästä. Myös suhteen syventyminen ajan myötä on tuonut muutoksia representaatioihin. Tässä luvussa kokoan yhteen analyysin tuloksia representaatioista sekä uskonnon ja suhteen syventymisen vaikutuksista niihin.

7.1 Aineistossa esiintyvät representaatiot

Allin representaatioihin liittyvät niin yksilö- kuin tyyppitason representaatiotkin, minkä vuoksi jaoin representaatioiden tarkastelun kahteen analyysilukuun. Ensimmäisessä alaluvussa käsittelin yksilötason representaatioita kohdentuen suoraa siihen, millainen Alli on siveellisyyden, uskonnollisuuden, Taunoon vertailun sekä huolehtimisen näkökulmasta. Yksilötason representaatiot kuvaavat Allia puhtoisena kristittynä, joka on epäitsekäs ja kova tekemään töitä. Toisessa alaluvussa käsittelin tyyppitason representaatioita naiseudesta, avioliitosta ja siihen liittyvästä omistamisesta. Aloitan representaatioiden yhteenvedon yksilötason representaatioista, joiden jälkeen siirryn käsittelemään tyyppitason representaatioita.

Siveellisyyden representaatiot tulevat esille erityisesti ilmauksissa *hyvä tyttö* sekä adjektiivin *puhdas* käytössä, sillä Alli on pitänyt elämänsä puhtaana eikä ole sortunut esimerkiksi esiaviolliseen seksiin ja on näin ollen *hyvä* ja *puhdas tyttö*. Tauno kutsuu Allia *tytöksi* siihen asti, että he menevät naimisiin. Tämän jälkeen Tauno alkaa kutsua Allia *vaimoksi* ja kerran jopa korjaa *ihannetytöksi* kutsumisen jälkeen, että nykyään Alli on tosin jo *vaimo*. Uskonnollisuuteen liittyvissä representaatioissa Jumalan johdatuksen merkitys Allissa ihmisenä nousee esille runsaasti. Nämä representaatiot ovat vahvasti yhteydessä siveellisyyteen, sillä Tauno kuvaa Allia *Jumalan lahjaksi*, joka on Taunon oma *pieni suo-jelusenkeli*. Tauno kuvailee Allia superlatiivimuodoilla *kalleimpana* ja *suurimpana lahjana*, mitä elämässä voi saada. Representaatioita ilmenee myös yhteisissä uskonnollisissa arvoissa, joita myös Alli noudattaa. Seurustelun puhtaana pitäminen on molemmille tärkeää, ja Alli on onnistunut pitämään tämän vuoksi sielunsa tallella. Representaatioita Allista muodostuu myös Taunon ja Allin välisellä

vastakkainasettelulla. Tauno vertailee Allia itseensä useaan otteeseen siitä näkökulmasta, että Alli on Taunoa parempi ihminen eikä Tauno ansaitse Allin kaltaista hyvää ihmistä itselleen. Tauno on mielestään huono eikä ansaitse onnea elämäänsä, jolloin vastakohtana Alli on hyvä ihminen, joka ei ansaitse mitään huonoa elämäänsä vaan pelkkää hyvää. Huolehtimisen kautta nousseet representaatiot eroavat muista yksilötason representaatioista siinä, että ne eivät pelkästään nosta Allia ylimmälle jallustalle, vaan tuovat inhimillisemmän kuvan esille Allista. Tauno kuvaa useasti Allia liian kovaksi työnraatajaksi, joka unohtaa huolehtia välillä omasta terveydestään.

Tyyppitason representaatiot kuvaavat Allia myös yksilönä, mutta representaatiot heijastuvat kirjeissä esillä olevissa sukupuoli- ja avioliittokäsityksissä. Naiseuden representaatiot linkittyvät aiemmin esiteltyihin siveellisyyden representaatioihin, sillä hyvä nainen on säilyttänyt itsensä puhtaana. Tauno representoi Allia vertaamalla tätä muihin naisiin, jotka ovat muuttuneet huonoiksi naisiksi miesten takia. Miehet ovat useissa representaatioissa tekijänä ja naiset tekemisen kohteena, sillä epäluotettavat miehet ovat turmelleet hyvät naiset huonoiksi. Avioliittoon liittyvissä representaatioissa näkyy miehen ja naisen välisien tehtävien erottelua. Alli on sopiva vaimoksi, sillä hän olisi hyvä hoitamaan kodin asioista ja toimimaan näin ollen kodinhengettärenä. Miehen tehtävä on taas tuoda rahaa pöytään, joten on tärkeää, että vaimo hoitaa kodin viihtyisäksi paikaksi, jossa miehen on hyvä rentoutua. Omistamisen kautta nousevat representaatiot liittyvät lähtökohtaisesti avioliittoon. Tauno omistaa Allin sen jälkeen, kun he ovat solmineet avioliiton. Allin omistaminen ei ole kuitenkaan nostettu esiin mitenkään negatiivisessa merkityksessä, vaan Tauno on hyvin onnellinen, kun saa omistaa yhtä ihanan vaimon kuin Alli on. On myös huomioitavaa, että Tauno kokee omistamisen olevan avioliitossa molemmiin puoleista eli Alli omistaa Taunon yhtä lailla. Omistamisen representaatioita nousee esiin, kun käytetään *omistaa* tai *oma*-sanaa sekä omistusliitteitä.

7.2 Uskonnollisuuden vaikutukset representaatioihin

Analyysin mukana kulki toinen tutkimuskysymykseni eli se, miten uskonnollisuus ilmenee representaatioissa. Vaikka Taunon ja Allin uskonnolliset näkemykset ovat nähtävillä representaatioissa läpi kirjeiden, selkeimmät vaikutukset ovat seksuaalisuuteen, sukupuolirooleihin sekä avioliittokäsityksiin liittyvissä representaatioissa.

Suoraan uskonnollisissa sanavalinnoissa näkyvissä representaatioissa luonnollisesti uskonnon vaikutukset näkyvät representaatioissa selvimmin. Yleisesti Tauno kokee, että hänen elämänsä on Jumalan

käsissä ja johdatuksessa. Tämän vuoksi hän kutsuukin Allia *Jumalan lahjaksi* sekä omaksi *suojelusenkeliikseen*, sillä Alli on ihmisenä Jumalan luomus, ja Jumalan ansiosta Tauno on saanut Allin elämänsä. Lisäksi Tauno pyytää Allia huolehtimaan, että hänkin pitäisi oman *sielunsa* turvassa.

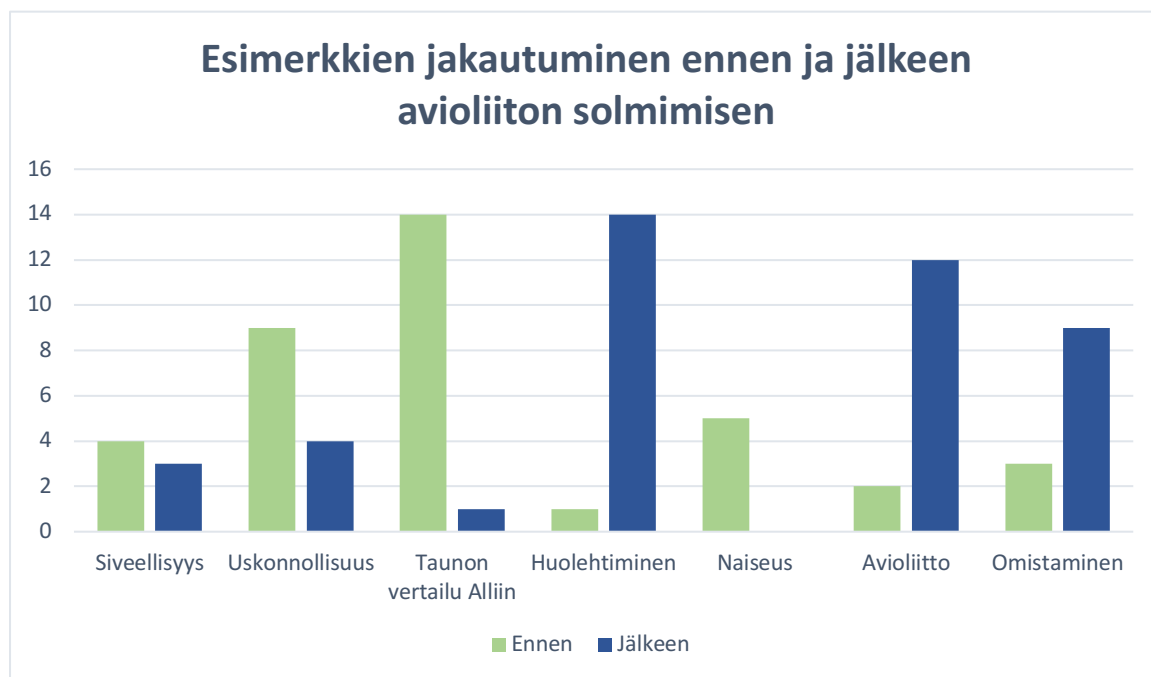
Siveys liittyy kuitenkin myös vahvasti uskonnollisuuteen, ja erityisesti luvussa 3.3 esittelemäni Markkolan (2006) siveyden sukupuolihierarkian vaikutukset näkyvät sanatasolla Allin kuvailuissa usein siinä, kuinka *puhdas* ja *hyvä* tämä on. Alli on hierarkian ylimmän kastin siveä nainen, joka toteuttaa naisen luontaisinta olemusta ja näin ollen muodostaa yhteiskunnan selkärangan omalla siveydellään. Samat vaikutukset näkyvät myös naisiin liittyvissä ihanteissa, sillä miehet ovat viettelleet naisia ja näin ovat syntyneet *huonot naiset*. Alli ei kuitenkaan ole kuin muut naiset, vaan hänellä on jaloja periaatteita, minkä vuoksi on pysynyt *hyvänä naisena*. Tauno haluaa kuitenkin siveänä pysyneen naisen kanssa avioliittoon, ja Alli on tämä nainen. Avioliittoon liittyviin representaatioihin heijastuvat Raamatun avioliittokäsitykset, sillä mies ja vaimo ovat toistensa omia ja omistamista tulee esille useissa representaatioissa. Samoin avioliitosta Tauno mainitsee, että avioliiton ja rakkauden sanotaan olevan täydellinen vasta, kun se tarkoitus eli lapsi syntyy. Nämä kaikki käsitykset heijastuvat representaatioihin Allista, sillä kirjeenvaihdon aikana hänestä tulee Taunon vaimo, jolla on tehtävä olla kodinhengittäjänä sekä tulla jonain päivänä äidiksi.

Uskonnolliset avioliittokäsitykset tuovat representaatioihin myös itsevarmuutta. Esimerkiksi Tauno vertailee ennen avioliittoa omaa huonouttaan Alliin verrattuna runsaasti, mutta nämä vertailevat representaatiot jäävät pois avioliiton solmimisen jälkeen. Tauno mainitseekin kirjeissä avioliiton tuomasta varmuudesta, ja tämä johtuu varmasti kristinuskon avioliittokäsityksestä, jossa kuolema vasta erottaa avioparin.

7.3 Suhteen syventymisen vaikutukset representaatioihin

Kolmas tutkimuskysymykseni oli, miten Taunon ja Allin suhteen syventyminen on vaikuttanut representaatioihin. Analyysissa nostin esille yhteensä 81 esimerkkiä erilaisista representaatioista, joista 38 esimerkkiä sijoittui ajallisesti ennen avioliittoa ja 43 esimerkkiä avioliiton solmimisen jälkeen. Määrällisesti representaatioiden esiintymisissä ei ole suuria eroja, vaikka kirjeiden määrät nousevat naimisiinmenon jälkeen. Olen tehnyt tutkimuksen analyysissa esille nostetuista esimerkeistä diagrammin, joka jaottelee jokaisen alaluvun esimerkkien jakautumisen karkeasti ennen ja jälkeen avioliiton solmimisen (kuva 2). Vaaleanvihreällä värillä olevat pylväävät edustavat representaatioita ennen

avioliiton solmimista, kun taas tummansinisen väriset pylväät tarkoittavat representaatioita, jotka esiintyvät avioliiton solmimisen jälkeen. On kuitenkin otettava huomioon, että osa representaatioista toistuu kirjeissä useamman kerran eli diagrammin jaottelu on enemmän suuntaa antava.

Kuva 1. Aineiston esimerkkien jakautuminen ennen ja jälkeen avioliiton solmimisen.

Kuva 1 osoittaa, että jakautumista on nähtävillä jo pelkästään kahden analyysiluvun sisällä. Yksilötason representaatioita Allista käsiteltiin ensimmäisessä analyysiluvussa 5, jossa ovat esimerkit alaluista siveellisyys, uskonnollisuus, Taunon vertailu Alliin sekä huolehtiminen. Yksilötason esimerkkejä on yhteensä 50, joista ennen avioliittoa olevia on 28 ja avioliiton solmimisen jälkeen 22. Erot eivät ole kovin suuria, mutta suoraa Allin yksilötason representaatioita esiintyy enemmän kirjeissä, jotka sijoittuvat kirjeenvaihdossa ajalle ennen avioliittoa. Tyyppitason representaatioita naiseudesta käsiteltiin toisessa analyysiluvussa 6, jossa esiintyy esimerkit alaluista naisuus, avioliitto ja omistaminen. Tyyppitason esimerkkejä on yhteensä 31, joista ennen avioliittoa olevia on 10 kappaletta ja avioliiton solmimisen jälkeen 21 kappaletta. Avioliiton solmimisen jälkeiset representaatiot jakautuvat suhteellisen tasaisesti yksilö- ja tyyppitason representaatioihin, mutta avioliiton rooli korostuu enemmän tyyppitasolla, sillä ennen avioliittoa olevia representaatioita on tyyppitasolla huomattavasti vähemmän.

Ennen avioliittoa eniten representaatioita tulee esille Allin hyvyden vertailusta Taunon huonouteen. Representaatiot saattavat johtua epävarmuudesta, mutta olla myös kehujen kalastelua. Nämä representaatiot jäävät lähes kokonaan pois avioliiton solmimisen jälkeen yhtä lukuun ottamatta, eli näissä representaatioissa heijastuu todennäköisesti enimmäkseen Taunon omat epävarmuudet. Nämä epävarmuudet jäävät taakse avioliiton tuoman varmuuden myötä, mikä selittää näiden representaatioiden ajallista eroa. Jo aiemmin käsitelty avioliiton tuoma varmuuden tunne liittyy vahvasti Taunon ja Allin uskonnolliseen vakaumukseen.

Avioliiton solmimisen jälkeen keskustelunaiheet kirjeissä muuttuvat enemmän arkisiksi ja ilmaisut ovat ylipäätään suorempia. Tauno alkaa tuomaan esille enemmän huolehtimista, mikä varmuuden lisäksi saattaa johtua velvollisuudentunteesta aviomiehenä, jonka pitää huolehtia omasta vaimostansa. On myös selkeää, että avioliittoon liittyvät representaatiot kasvavat naimisiinmenon jälkeen, sillä siitä tulee keskustelunaiheenakin yleisempi. Omistaminen taas liittyy vahvasti avioliittoon. Näin ollen rakkautta ja yhteenkuuluvuutta ilmaistaan omistamisen avulla, kuten tervehdyksessä ”*Rakas oma vaimoni!*”

8 PÄÄTÄNTÄ

Tarkastelin tässä tutkimuksessa, miten Tauno representoi Allia ja naiseutta heidän välisessään kirjeenvaihdossa. Tauno ja Alli ovat molemmat uskonnollisia, joten oletin tutkimuksen alussa heidän uskonsa vaikuttavan representaatioiden sisältöihin. Lisäksi tarkastelin heidän suhteensa syventymisen vaikutuksia representaatioihin ajan myötä, sillä Taunon ja Allin välinen kirjeenvaihto alkoi heidän tutustumisestaan, ja jatkui seurustelun ja avioliiton aikana.

Teoreettisena viitekehyksenä systeemis-funktionaalinen teoria toimi representaatioiden analyysissa, sillä ideationaalinen metafunktio kattaa maailmasta puhumisen ja näin ollen sisältää kielen representatiivisen luonteen. Ideationaalisia merkityksiä luodaan muun muassa leksikaalisilla valinnoilla, joihin keskityin erityisesti tutkimuksen aikana. Tutkimukseni menetelmänä toimi laadullinen sisällyönanalyysi, joka itsessään tarjosi monia tapoja käsitellä aineistoa. Menetelmään kuuluva teemoittelu auttoi löytämään, hahmottamaan ja kategorisoimaan aineistossa esiintyviä representaatioita.

Aineisto koostui yhden kirjoittajan kirjeistä, joita oli yhteensä 64. Yksi kirje sisälsi keskimääräisesti noin neljän sivun verran tekstiä, joten aineisto oli yhdestä kirjoittajasta huolimatta hyvin kattava. Aineistossa toistui yllättävän paljon samankaltaisia representaatioita, joten aineiston sisältä pystyi nostamaan jonkin verran yleistyksiä. Tutkimuksen alussa oletin näiden representaatioiden olevan lähtökohtaisesti myönteisiä suhteen tuoreuden vuoksi. Tämä oletukseni toteutui erityisesti yksilötason representaatioissa Allista, mutta tyyppitason representaatioissa naisia yleisesti ei kuvattu aina niin myönteisessä valossa. Näissäkin representaatioissa kuitenkin oli esillä vastakkainasettelu, jossa Alli on parempi kuin nämä muut naiset.

Systeemis-funktionaalisisessa kieliteoriassa esitellyt tilannekontekstien vaikutukset suhteessa meta-funktioihin eli kielenkäyttötilanteisiin näkyvät kirjeaineiston representaatioissa. Representaatioiden laatuun vaikutti Taunon ja Allin uskonnollinen tausta sekä heidän suhteensa syventyminen ajan kuluessa, mitä oletinkin tutkimuksen alussa. On kuitenkin haastavaa vetää rajaa siihen, mikä on uskonnon vaikutusta ja mikä sen ajan yhteiskunnallisten normien vaikutusta representaatioihin. Kirjeiden ajan yhteiskunnallisiin normeihin on vaikuttanut joka tapauksessa kristinusko, ja pidinkin uskonnolliseen kontekstiin viittauksen lähtökohtana sitä, että jos aiheesta mainitaan Raamatussa, on tämä uskonnon vaikutusta representaatioihin. Suhteen syventyminen aiheutti erilaisia keskustelunaiheita, sillä esimerkiksi alkuvaiheessa vielä tutustuttiin ja tilanne oli paljon epävarmempi. Kun suhde sai

varmuudentuntua, keskustelunaiheet eivät enää liittyneet niin paljon toisen kehumiseen, vaan puhuttiin arkisemmista asioista, kuten avioliiton käytänteistä ja töistä. Sota-ajan konteksti myös vaikutti representaatioihin, sillä loppuvaiheen kirjeistä ei juurikaan noussut esille Allia tai naiseutta kuvaavia representaatioita. Koska rintamalta kotiutuminen alkoi lähestyä, keskustelut kirjeissä liittyivät enemmän käytännönasioihin, kuten siihen, missä he tulevat tuoreena avioparina asumaan ja milloin Tauno on tarkalleen pääsemässä kotiin.

Kokonaisuudessaan sota-ajan kirjeet ovat arvokasta kulttuuriperintöä toisesta maailmansodasta. Vaikka kirjeet on alun perin tarkoitettu yksityisiksi, ne tarjoavat parhaimmillaan lukijalle mahdollisuuden avartaa omaa maailmankatsomustaan sekä ymmärtää kansamme historiaa. Jokainen kirjeenvaihto tarjoaa ainutlaatuisia näkökulmia, joten tutkittavaa riittää varmasti tulevaisuudessakin kielen- ja kulttuuritutkijoille. Oman tutkimukseni aineisto koski sukulaiseni kirjeitä, ja ne ovat näin ollen peräisin yksityisestä kokoelmasta. Kirjeidentutkijat voivat hyödyntää esimerkiksi Tampereen yliopiston Kansaperinteen arkiston sota-ajan kirjeiden kokoelmaa (SAK), joka käsittää tällä hetkellä yhteensä noin 70 000 kirjettä ja postikorttia (sites.tuni.fi/kansanperinne/kokoelmat/).

Jatkotutkimuksen kannalta aineistoa voisi olla ideaalia laajentaa koskemaan useampia kirjoittajia, sillä tämä tutkimus koostuu vain yhden kirjoittajan kirjeistä ja toimii näin ollen tapaustutkimuksena. Lisäksi tässä tutkimuksessa kirjoittajan ja vastaanottajan uskonnollisella taustalla oli vahva merkitys representaatioiden syntymiseen, joten voisi olla mielenkiintoista vertailla representaatioita ei niin uskonnolliseen kirjoittajaan. Myös naiskuvaan liittyviä representaatioita voisi tutkia laajemmalla aineistolla, sillä se antaisi varmasti kattavamman kuvan jatkosodan aikaisista naiskäsityksistä ja sukupuolirooleista.

LÄHTEET

AHOLA, MINNA 2006: Sivujuonteesta pääteemaksi. Seksuaalisuus Vartijan sivuilla vuosina 1945–1968. – Minna Ahola, Marjo-Riitta Antikainen & Päivi Salmesvuori (toim.), *Taivaallista seksiä. Kristinusko ja seksuaalisuus* s.241–260. Tammi.

ASIKAINEN SUSANNA – UUSIMÄKI ELISA 2019: Johdanto. – Susanna Asikainen & Elisa Uusimäki (toim.) *Sukupuoli Raamatun maailmassa* s.1–18. Suomen Eksegeettinen Seura.

DECKER, WILLIAM MERRILL 1998: *Epistolary practices letter writing in America before telecommunications*. University of North Carolina Press.

HAGELSTAM, SONJA – TASKINEN, ILARI 2015: Hiljaisuuden myytit. Postisensuuri, vaikeneminen ja etulinjan kokemukset sota-ajan kirjeissä. – Marko Tikka, Ilari Taskinen & Seija-Leena Nevala-Nurmi (toim.), *Kirjeitä sodasta. Kirjoittamisen tavat ja merkitykset kriisiaikoina* s. 96–121. Tampere: Postimuseo ja Tampereen Historiallinen Seura.

HALL, STUART 1997: *Representation : cultural representations and signifying practices*. SAGE Publications.

HALL, STUART 1999: *Identiteetti*. Vastapaino.

HIIDENMAA, PIRJO 2000: Lingvistinen tekstintutkimus. – Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh (toim.). *Kieli, diskurssi & yhteisö*, s. 161–190. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto.

HUHTA, ILKKA 2006: Herätysliike, valta ja seksuaalisuus 1800-luvun Suomessa. – Minna Ahola, Marjo-Riitta Antikainen & Päivi Salmesvuori (toim.), *Taivaallista seksiä. Kristinusko ja seksuaalisuus* s.209–222. Tammi.

Kansanperinteen arkisto: <https://sites.tuni.fi/kansanperinne/kokoelmat/> (19.11.2023)

Kielitoimiston sanakirja: Hakusana *tyttö*. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/tyttö> (17.5.2023)

KLIPPI, CARITA 2015: Kirjeitä kiven sisältä, kirjeitä syvältä sisimmästä. Tavallisen kansalaisen kielellinen kompetenssi ensimmäisen maailmansodan Ranskassa. – Marko Tikka, Ilari Taskinen & Seija-Leena Nevala-Nurmi (toim.), *Kirjeitä sodasta. Kirjoittamisen tavat ja merkitykset kriisiaikoina* s. 96–121. Tampere: Postimuseo ja Tampereen Historiallinen Seura.

KOSKENNIEMI, ERKKI 2010a: Kristitty ja homoseksuaalisuus. <https://mediakirjasto.sley.fi/mediakirjasto/2598/kristitty-ja-homoseksuaalisuus>. (14.7.2023)

KOSKENNIEMI, ERKKI 2010b: Tulevaisuuden kirkko – Altavastaajan ajatuksia. <https://mediakirjasto.sley.fi/mediakirjasto/2622/tulevaisuuden-kirkko-altavastaajan-ajatuksia>. (14.7.2023)

LARJAVAARA, MATTI 2007: *Pragmasemantiikka*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

LUUKKA, MINNA-RIITTA 2002: M. A. K. Halliday ja systeemis-funktionaalinen kielitiede. – Hannele Dufva & Mika Lähteenmäki (toim.), *Kielentutkimuksen klassikoita* s. 89–123. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

MARKKOLA, PIRJO 2006: Seksi, miehet ja moraalit. Miesten seksuaalisuus moraalikysymyksenä 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. – Minna Ahola, Marjo-Riitta Antikainen & Päivi Salmesvuori (toim.), *Taivaallista seksiä. Kristinusko ja seksuaalisuus* s.223–238. Tammi.

METSBERG, KIMMO 2015: Kirjeenvaihdon valvojat. Kenttäpostin ja kirjesensuurin järjestäminen talvi- ja jatkosodassa. – Marko Tikka, Ilari Taskinen & Seija-Leena Nevala-Nurmi (toim.), *Kirjeitä sodasta. Kirjoittamisen tavat ja merkitykset kriisiaikoina* s. 96–121. Tampere: Postimuseo ja Tampereen Historiallinen Seura.

MUSTANOJA, LIISA (toim.) 2017: *Arjen sirpaleita ja suuria tunteita. Kirjeet sodan sanoittajina ja ihmissuhteiden ylläpitäjinä 1939–1944*

MUSTANOJA, LIISA 2018: Sydämellisiä kirjeitä talvisodasta. Hämmäläisten sotilaiden kiitoskirjeet aikansa kielen ja kirjeenvaihtokulttuurin heijastajina. – Sisko Brunni, Niina Kunnas, Santeri Palviainen & Jari Sivonen (toim.), *Kuinka mahottomasti nää tekkiit. Juhlakirja Harri Mantilan 60-vuotispäivän kunniaksi* s. 251–285. Studia Humaniora Ouluensia 16. Oulu: Oulun yliopisto.

PAASONEN, SUSANNA 2010: Sukupuoli ja representaatio. – Tuula Juvonen, Leena-Maija Rossi & Tuija Saresma (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino.

PEHKONEN, ERKKA 2015: Kirjetutkimuksen etiikkaa. Yksityistä sota-ajan kirjeenvaihtoa tutkivan eettismetodologiset haasteet. – Marko Tikka, Ilari Taskinen & Seija-Leena Nevala-Nurmi (toim.), *Kirjeitä sodasta. Kirjoittamisen tavat ja merkitykset kriisiaikoina* s. 60–73. Tampere: Postimuseo ja Tampereen Historiallinen Seura.

PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2020: *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.

Raamattu (1992). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Piipiseura.

SHORE, SUSANNA 2012a: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 131–157. Helsinki: Gaudeamus Oy.

SHORE, SUSANNA 2012b: Systemis-funktionaalinen teoria tekstien tutkimisessa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 158–185. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Sota-ajan kirjeenvaihdon lingvistinen tutkimus: <https://research.uta.fi/sotakirjeet/> (10.11.2023)

TASKINEN, ILARI 2015: Sota-ajan kirjekulttuuri ja kirjeiden kokemusten tulkinta. – Marko Tikka, Ilari Taskinen & Seija-Leena Nevala-Nurmi (toim.), *Kirjeitä sodasta. Kirjoittamisen tavat ja merkitykset kriisiaikoina* s. 12–29. Tampere: Postimuseo ja Tampereen Historiallinen Seura.

Tieteen termipankki: Representaatio. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:representaatio> (23.3.2023)

TIKKA, MARKO – TASKINEN, ILARI – NEVALA-NURMI, SEIJA-LEENA (toim.) 2015: *Kirjeitä sodasta. Kirjoittamisen tavat ja merkitykset kriisiaikoina*. Tampere: Postimuseo ja Tampereen Historiallinen Seura.

TUOMI, JOUNI – SARAJÄRVI, ANNELI 2018: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.

VARGA, OANA 2010: *From women to gender: a diachronic exploration of participant representation in texts from the United Nations*. Åbo Akademi University Press.

VEHMASKOSKI, MAILA 2012: *Likka – Kieli kartalla 2/2012* <https://www.kielikello.fi/-/likka> (19.11.2023)

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: *Iso suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. URN: ISBN:978-952-5446-35-7 <http://scripta.kotus.fi/visk> (24.7.2023)